

Мектептегі мерекелер

тәрбие жұмыстарының сценарийлері

№7 (217), 2026

Журнал 2006 жылдың қаңтар айынан бастап екі айда бір рет қазақ тілінде шыға бастады.
2011 жылдан бастап ай сайын шығады

Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журнал)

МАЗМҰНЫ

Н. Досымова. Асыл сөзді іздесең, Абайды оқы, ерінбе.....	3
Б. Мукатаева. Әдептілік – тәрбие бастауы.....	6
Г. Азанова. Парадзюдодан Әлем чемпионы – Темірболат Төлепбергенұлы Тәшекеновпен кездесу	9
Г. Алатаева. Домбыра – асыл мұра.....	12
Н. Нұрымбетова. Қыз тәрбиесі – ұлт тәрбиесі	15
А. Нугманова, Б. Қожабаева. Поэзия х аншайымы – Фариза	18
Б. Мурзахаева. Қадірлі ақын – Қадыр.....	22
М. Мырзағалиев. Әке – отбасы қорғаны.....	24
С. Хакимова. Рухани ренессансқа старт	28
А. Исламғали. Ұлттық ізден жаңылмау – басты міндет.....	34
А. Келмағамбетова. Кітапхана қорындағы сандық жүйе	37
А. Кемалова. Көне дүние кемеңгерлері кітапханада	39
М. Туймағамбетова. Заман көшіне ілескен кітапхана.....	41
Е. Оңғар. Достарыма	43

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«ПЕДАГОГ LTD» ЖШС

Бас редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат РАЙМҚҰЛОВА

«Мектептегі мерекелер:
тәрбие жұмыстарының
сценарийлері» журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс
және ақпарат министрлігінде
қайта тіркеліп, №10966-Ж
куәлігі берілді.

Басылым индексі: 75489

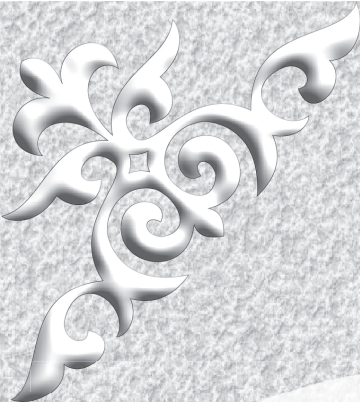
Басуға қол қойылды
30.07.2026 ж.
Офсеттік басылым.

Тапсырысы: 326.

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел.: 8 777 303 37 67.

Эл.пошта: pedagog-ltd@mail.ru
Сайт: www.pedagog-ltd

Журнал <<Print House GERONA>>
баспаханасында басылды.
Алматы қаласы, Сәтбаев көшесі
30А/3, 124-кеңсе.
Тел.: (727) 250 47 40.



АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

Кіршібаева Райхан –
әл-Фараби атындағы
№145 мектеп-гимназия
директорының тәрбие
жұмысы жөніндегі
орынбасары.
Алматы қаласы.

**Қоңырбаева Сараш
Сахиқызы** – әл-Фараби
атындағы Қазақ Ұлттық
университетінің
қауымдастырылған
профессоры, педагогика
ғылымдарының кандидаты.
Алматы қаласы.

**Атабекова Бақытгүл
Ботабекқызы** – PhD,
Абай атындағы Қазақ
Ұлттық педагогикалық
университетінің аға
оқытушысы. Алматы қаласы.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде CD дискіге жазып жіберіңіз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Факс арқылы, бағалы хат арқылы да редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.



Асыл сөзді іздесең, Абайды оқы, ерінбе

Мақсаты: Ұлы ақын Абай Құнанбаевтың өмірімен оқушыларды жететаныстыру.

Ақынның өлеңдерінің, кара сөздерінің мәнін түсіндіріп, мәнерлеп оқуға жаттықтыру. Абай өлеңдері, ғибрат сөздері арқылы балаларды адамгершілікке, әдептілікке, бір-біріне деген достыққа тәрбиелеу.

Көрнекілігі: интерактивті такта, кітаптар, шарлар.

(Сынып іші табиғат аясындағыдай безендіріледі. Ағып жатқан су дыбысы естіледі. Жерге кішкентай көрпешелер жайылған. Ұлдар отыр. Мұғалім өз сөзімен тәрбие сағатын ашады)

Ұлдар әңгімелесіп отырады. Алыстан келе жатқан қыздарды көріп, өлең оқи бастайды.

1-оқушы:

Білектей арқасында өрген бұрым,
Шолпысы сылдыр қағып жүрсе ақырын.

Кәмшат бөрік, ақ тамақ кара қасты,
Сұлу қыздың көріп пе ең мұндай түрін?

2-оқушы:

Аласы ақ, кара көзі айнадайын,
Жүрекке ыстық тиіп салған сайын.
Үлбіреген ақ етті, ашық жүзді,
Тісі әдемі көріп пе ең қыздың жайын?

Сұлу қыздар-ау, төрлетіндер.

3-оқушы:

Жігіттер, ойын арзан, күлкі қымбат,
Екі түрлі нәрсе ғой сыр мен сымбат.
Арзан, жалған күлмейтін шын кү-

лерлік,

Ер табылса жарайды қылса сұхбат.

4-оқушы: Осындай жаймашуақ күнде жай бас қосып отырсыңдар ма?

5-оқушы: Осы ауылға Абай атамыз келеді екен, сол кісімен дидарласып, ғибрат аларлық әңгімелерін бір естіп қалуға жиналып отырмыз.

Қыздар: Олай болса, біз де сендермен бірге атаны күтейік.

Жігіттер: Бәрекелді. Бірақ біздің қояр бір шартымыз бар, Абай ата келем дегенше бәріміз сол кісінің өлеңін оқып, рухани азық іздейік.

Қыздар: Келістік.

6-оқушы: Ендеше бүгінгі әсем табиғат аясында Абайдың жыл мезгілдеріне арналған өлеңдерінен бастасақ қайтеді?

7-оқушы: Онда мен бастайын.

«Жаз» өлеңі оқылады.

8-оқушы: Біз қыздардан қаламыз ба? Мен де атамның қаһарлы да аязды қыс мезгіліне арналған өлеңін оқимын.

Бәрі: Бәрекелді.

«Қыс» өлеңі оқылады.

9-оқушы: Мен «Күз» өлеңін оқимын.

10-оқушы: Ендеше мен «Жазғытұры» өлеңін оқып жіберейін.

11-оқушы: Дана Абай өлең шумақтарымен қатар жаныңа азық боларлық даналық сөздер де жаза білген емес пе? Тындандаршы. Отыз жетінші кара сөз.

(Осы сәтте 3 оқушы ақырын жастар жаққа беттейді. Олар — Абай, Ербол, Дәрмен. Ербол рөліндегі оқушы Абай рөліндегі оқушыға қарап:)

Абай аға, (жастар отырған жерді меңзеп) анау жерде жастардың көңілді дауысы естіледі. Жүріңіз, сол жаққа бет бұрайық.

Абай: Жарайды, барсақ барайық.

Олар жастардың қасына келеді.

12-оқушы: Ассаламағалейкум, Абай ата.

Жігіттер қол алысады.

13-оқушы: Армысыздар, ағалар.

Дәрмен: Сендердің дауыстарыңды құлағымыз шалып келіп едік, жай отырсындар ма, балалар.

14-оқушы: Сіздердің осы ауылға келетіндеріңізді естіп едік. Өздеріңізбен сұхбаттасуға жиналып отырмыз, Дәрмен аға.

15-оқушы: Олай болса, төрлетіңіздер, ағалар.

Өлең — сөздің патшасы, сөз сарасы,
Қиыннан қиыстырар ер данасы.
Тілге жеңіл, жүрекке жылы тиіп,
Теп-тегіс, жұмыр келер айналасы.
Бөтен сөзбен былғанса сөз арасы,
Ол — ақынның білімсіз бейшарасы.
Айтушы мен тындаушы көбі-надан,
Бұл жұрттың сөз танымас бір парасы.

Әуелі аят, хадис — сөздің басы,

Қосарлы бәйітсымал келді арасы.

Қисынымен қызықты болмаса сөз,

Неге айтсын пайғамбар мен оны Алласы, - демекші, сіздің өлеңдеріңізді оқып, сол шумақтардан ғибрат алып отырған жайымыз бар, Абай аға. Осы орайда, өз лебізіңізді естуге ынтықпыз.

Абай: Дұрыс-ақ, жастар.

Отыз бірінші қара сөзді оқиды.

Дәрмен: Абай ағаның ізімен мен де сендерге өнеге боларлықтай бір өлең оқиын.

Әсемпаз болма әрнеге,
Өнерпаз болсаң, арқалан.

Сен де бір кірпіш дүниеге,
Тетігін тап та, бар, қалан.

Жастар: Бәрекелді, Дәрмен аға.

Ербол: Мына отырыс қызып бара жатыр-ау, дегенмен көңілдірек болсын, бір әу деп жіберейік, іні-қарындастар.

16-оқушы: Рас, Ербол аға.

Құлақтан кіріп бойды алар,
Әсем ән мен тәтті күй.

Көңілге түрлі ой салар, -

Әнді сүйсең, менше сүй, - деп Абай атамыз айтпақшы, құлақтан кіріп бойды аларлықтай әсем әннің біреуін айтып берейін.

Ербол: Дұрыс-ақ, қарындасым айта ғой.

«Жайдарман» әні орындалады.

17-оқушы: Бағана ғана, Абай ата, сізден қара сөздеріңіздің бірін естідік. Қара сөз — ой дарындылығы, мінез-құлық танымдылығы емес пе? Отырған қауымға қара сөздердің бірін оқысам, рұқсат па?

Абай: Рұқсат, оқи ғой.

Қара сөз оқылады.

18-оқушы: Мен де тәрбие алатындай қара сөздердің бірін оқи кетейін.

Қара сөз оқылады.

19-оқушы: Абай ағаның, Дәрменнің лебізін тыңдадыңыздар. Енді мен де ағалық ақылымды, Абай ағаның өлеңімен жеткізейін.

Ғылым таппай мақтанба,

Орын таппай баптанба.

Құмарланып шаттанба,

Ойнап, босқа күлуге.

Бес нәрседен қашық бол,

Бес нәрсеге асық бол.

Адам болам десеңіз.

Тілеуің өмірің алдында.
 Оған қайғы жесеңіз.
 Өсек, өтірік, мақтаншақ,
 Еріншек, бекер мал шашпақ —
 Бес дұшпаның білсеңіз.
 Талап, еңбек, терең ой,
 Қанағат, рақым ойлап қой,
 Бес асыл іс көнсеңіз.

20-оқушы: Иә, рас айтасыз, Ербол аға, рахмет. Абай ата, сіздің көптеген орыс ақындарының шығармаларын қазақша сайратқаныңызға тамсана әрі қызыға оқимыз. Әр тілді білу де ғылымның бір бөлігін игеру ғой.

21-оқушы: Замандастар, жиналған қауымға сол аудармалардың бір-екеуін тыңдаттырармыз?

Аударма «Шырылдауық шегіртке» оқылады.

22-оқушы: Мен де атамыздың орыстың ұлы ақыны — Пушкиннен аударған бір өлеңін оқып берейін.

Абай: Ал, жастар, дәл қазір сендерді тамсана, тандана тыңдадым. Сендердің зеректіктерің, іздемпаздықтырың мені ойға шомдырды. Сендерге дән ризамын. Өздеріңе бір өлең оқып берейін.

Ақыл, қайрат, жүректі бірге ұста,
 Сонда толық боласың елден бөлек.
 Жеке-жеке біреуі жарытпайды,
 Жол да жоқ жарыместі жақсы демек.
 Ақыл да, ашу да жоқ, күлкі де жоқ,
 Тулап қайнап бір жүрек біреуінсіз,
 Ғылым сол үшеуінің жолын білмек.
 Ал, балалар, біз жолға шығайық
 сендерге көптен-көп рахмет.

23-оқушы: Жігіттер, қыздар, ағаларымызды бір әнмен шығарып салайық.

Олар кетеді.

«Желсіз түнде жарық ай» әні орындалады.

лады.

24-оқушы: Абай атындағы мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Тұманбай Молдағалиев:

Абай ағам болмаса, не бедел бар өлеңде,

Шақырмаса жолға сап мен өлеңге келем бе?

Қиналғанда қиялға қанат қақпай аппақ құс,

Басқа біреу қол ұшын келіп маған берер ме?

Абай, Абай ұлы ұстаз, қолбасшымыз туды алған,

Рақмет қазаққа осы Абайды туа алған.

Ол бір күн ғой жарқырап жарылқайын деп жұртты,

Шыңғыс тауда бір күні шыға келген тұманнан...

Деп ұлы да, дана Абай туралы ой козғаған еді.

Әр оқушының қолында бір парақша онда Абайдың жеке қасиеттері жазылған.

1. Абай — ақын;
2. Абай — ағартушы;
3. Абай — сазгер;
4. Абай — аудармашы;
5. Абай — дана.

25-оқушы: Осындай қасиеттерді бойына сіңірген Абай — қазақтың бас ақыны.

Асыл сөзді іздесең,

Абайды оқы ерінбе.

Адалдықты көздесең,

Жад тоқып ал көңілге.

Келесіде амандықпен жүздескенше.

Бәрі: Қош, сау болыңыздар!

Назира ДОСЫМОВА,
 зейнеткер ұстаз.
 Алматы қаласы

Әдептілік – тәрбие бастауы

Тәрбие сағатының мақсаты: қазақ халқының терең тамырлы, өнегелі, әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін, мәдени мұрасын оқушылар бойына дарытып, теориялық білімдерін іс-әрекетпен ұштастыру, ата-аналар тәжірбиесінің ең жақсы үлгілермен халықшылдық, имандылық, еңбекшілдік және адамгершілдік рухында тәрбиелеу.

Көрнекілігі: ата-бабалардың өсиеттері мен нақыл сөздері жазылған слайдтар.

Тәрбиешінің сөзі: Балалар, бүгінгі тәрбие сағатымыздың тақырыбы «Әдептілік – тәрбие бастауы» деп аталады. Әдептілік деп аты айтып тұрғандай, кім де болсын әдептілікті әдемілікке теңейді. Ата-бабамыздың салт-дәстүрін оқып үйрену – бүгінгі сендердің міндеттерің. Жас ұрпақты жастайынан тәрбиелеудің маңыздылығын қазақ халқы ерте түсінген.

Бала-өмірдің жалғасы, халықтың мұрагері. Сондықтан оқушыларымыздың өзін-өзі біліп, тануы үшін сан ғасыр жалғасып қалған, қайталана беретін дәстүрлерді білуіміз қажет.

Жүргізуші: Құрметті ұстаздар және оқушылар! Бүгін сіздерге арналған «Әдептілік – тәрбие бастауы» деп аталатын тәрбие сағатымызды бастауға рұқсат етіңіздер.

Ұлың өссе, күндей болсын деп тіле,

Қызың өссе гүлдей болсын деп тіле.

1-бөлім: «Қыз және ұл баланың әдептілігі туралы»

1-оқушы: Әдепті бала – әдемі. Әдептілік дегеніміз – өзін-өзі кез келген ортада әдепті де, мәдениетті ұстай білуі, қарт кісілерге «Ассалаумағалейкум» деп амандасып, олардың амандығы мен денсаулығын сұрап білу. Амандасудың да

адамгершілік, ілтипаттылық, әдептілік, имандылық мәні зор. Иманы жоқтың – ұлты жоқ.

2-оқушы: Ұл бала – шаңырақ иесі, ер-азамат, ата-ананың отын тұтатушы. Ер бала өз ата-анасына, іні-қарындастарына қамқоршы, ел қорғаны болуға міндетті. Қазақ қызын ұзатып, ұлын үйлендірген, құда түсіп, құдасын құдайындай сыйлай білген. «Қызың өссе, қызы ибалымен көрші бол, ұлың өссе, ұлы намыстымен көрші бол» - деп бабаларымыз айтқан.

3-оқушы: «Қыздың жолы жіңішке», - демекші, - қызды қазақ «жат жұрттық», үйде қонақ санаған. Осыған байланысты қазақ қызын әлпештеп, мәпелеп, инабатты етіп, тіл тигізбей тәрбиелеген.

«Қыз емес, қыздың аты қызыл алтын,
Көрінер толған айдай жүзі жарқын,
Үлкеннің алдын орап сөз сөйлемес,
Халқының сақтай білген ізгі салтын»,
- дегендей қыздарымыз инабатты, өнегелі нәзік болып өссе екен дейміз.

4-оқушы: Тіршіліктің қисыны тәртібі, әдебі бар. Кез келген адамның негізгі тірліктері: ұйықтау, ояну, киіну, еңбек ету, тынығу, өзіне қарау, өзгеге жәрдемдесу. Әрбір тіршіліктің өз мәні бар, өз тәртібі бар. Сен өз-өзіңе қызмет ет. Сен өз басына өзін қызмет ете алмасаң, яғни өмірге қалыптасқан қағидалар мен әдептілік орындалмай опық жейсің.

Өзіңе-өзің қызмет ет, өз-өзінді бағалай біл.

5-оқушы: Ата-анасын сыйламаған адамда адамдық қасиет жоқ. Ең әдемі бала ата-анасының алдында әдеп-ғұрыпты сақтай білуі керек, ата-бабаларымыздың салт-дәстүрін сақтай білуі керек, аяулы анаң ас әзірлеп, дастархан

мәзірін жасағанда көмектесіп, әкесін тамаққа шақырып, алдымен әке татқан соң ғана басқа балалары әдеппен «алыңыздан» бастап дәм татады. Бұл — ұлттық әдеп.

6-оқушы: «Әбілет басқанды ұйқы басады» деп халқымыз бекер айтпаған. Ұйқы қалпынан асса — ол ауру. Кез келген әдепті адам уақытында жатып, уақытында тұрып, тіршілігін жасамаса, адамдық қасиеттен айырылып қалады. Халық салтында үлкенге жол беру, орын ұсыну, үлкеннің алдында әдеп сақтап, ізетті болу, жеке адамның парызы болып қалыптасқан.

Халықтық дәстүрді қастерлей білмеген бала — әдепсіз бала.

II бөлім: Құпия хаттарға жауап беру.

Плакаттағы талдан таңдаған жемісін алып жасырылған сұрақты дауыстап оқып, жауабын ойланып айту.

1. Мектептен шығысымен үйге қарай жүгіріп келе жатқанда, алдыңан бір үлкен кісі шықты. Сен не істер едің?

2. Өзіңнен үлкен кісілер әңгімелесіп отырғанда не істер едің?

3. Көшеде біреу жөн сұраса, не істейсің?

4. Автобуста егде адамды көргенде не істейсің?

5. Қандай жағдайда орыннан тұрып, басын иіп амандасу керек?

6. Үлкен кісімен қалай сөйлесу керек?

7. Қалай амандасу керек?

8. Сен «Әдептілік — тәрбие бастауы» дегенді қалай түсінесің?

9. Жүгі ауыр қарт алдыңнан шыкса не істейсің?

10. Мүгедек адам жолдан өте алмай тұр, не істейсің?

Жүргізуші: Әдептілік, имандылық амандасудан басталады. Адам баласының рухани қол жеткен зор игілігі — сәлемдесу.

III бөлім: Сәлемдесу мәдениеті.

7-оқушы: «Сәлеметсіз бе», «Сізге сәлем жолдаймын» немесе тәуліктің мезгіліне қарай «Қайырлы таң», «Қайырлы күн», «Қайырлы кеш» деген сөздерді айтып амандасады.

8-оқушы: Сәлемдескенде ешқашан дауыс көтермеу керек. Тіпті ең жақсы досыңа да, қолыңды немесе қалпағыңды бұлғай, көшенің арғы жағынан «Сәлем» деп айқайлауға болмайды. Әдетте, қарсы келе жатқан адаммен қатарласуға бірнеше қадам қалғанда амандасады.

9-оқушы: Ұл балалар жанынан өтіп бара жатқан қыздармен немесе өздерінен жасы үлкен кісілермен амандасқанда орнынан тұрады және қыз бала мен әдеттегідей, бас иіп, ал жасы үлкендермен иіліп амандасады. Қол алып амандасқанда орнынан тұру дегеніміз — құрмет көрсету.

10-оқушы: Егер сізге мүлде басқа адам сәлемдескен жағдайда жауап қайырып, оған өзінің қателескенін аңғартпау керек. Егер сіз танысыңызды тым кеш көріп, онымен амандасуға немесе оның сәлеміне жауап қайыруға үлгермей қалсаңыз, онымен келесі кездескенде кешірім сұрауыңыз керек. Танысыңызды жиі көрсеңіз де міндетті түрде амандасып тұру керек. Егер жағдай мәжбүр етпесе, танысыңызды аңғармаған түр көрсету әдептілікке жатпайды.

11-оқушы: Ереже бойынша, өзіңізге таныс адамдармен ғана амандасуыңыз керек. Бірақ өзіңіз сөйлесіп үлгермеген болсаңыз, яғни жұмысқа бара жатқанда, дүкендерде немесе басқа жерлерде жиі кездестіретін адамдармен де амандасуға болады. Сіз ол адамдармен ешбір таныстығыңыз болмаса да бөтен адаммен амандасқан қателік емес деп ойлаймын.

12-оқушы: Қол алысу әрқашан да достық пейілді білдіруге тиіс. Бірақ екінші адамның қолын қатты қысу немесе ұзақ жібермей тұру орынсыз. Үстел

үстінде қол ұсынбайды. Қол алысу үшін ұсынылған қолды алмау — қорлағандық. Егер сіз қандай да бір себептермен қолыңызды бере алмайтын болсаңыз мұны айтып, сыпайлықпен кешірім сұрауыңыз керек.

13-оқушы: Бас киімді шешіп сәлемдесу — әдемі ғұрып, бірақ көргенділік қалпақтың қаншалықты көтерілгендігі арқылы емес, қайта адамның бүкіл мінез-құлқы арқылы, атап айтқанда оның амандасқан кезіндегі бет-әлпетінің кескіні арқылы да анықталады. Бас киімді алмай-ақ сыпайы амандасуға болады.

Жүргізуші: Иманды, инабатты болуға, әдептілікке тәрбиелеуде өнердің де орны бөлек.

IV бөлім. Музыкалық үзіліс.

Көрініс: Ата тағылымы.

Жүргізуші:

Ата-ананың тілегі,
Адам болып өскенің.
Адамдықтың белгісі,
Адал болып өскенің.
Әдептілік дегенің,
Әрқашан да керегің.
Әсемпаздық дегенің,
Әуре-сарсаң, әлегің.
Тәртіпті бала — сүйеніш,
Төбең бір көкке жетеді.
Тәртіпсіз бала — күйініш,
Төмендеп басың кетеді.
Кім үлкенді тыңдаса,
Кім үлкенді сыйласа,
Үлкен болған кезінде,
Сыйлы болмақ өзі де.

V бөлім: Қабырғадағы нақыл сөздерге талдау жасау.

Аға әдепті болса,
Іні әдепті.
Апа әдепті болса,
Сіңлі әдепті.
Әдепті бала — арлы бала.
Әдепсіз бала — сорлы бала.
Ана алдында — құрмет.

Әке алдында — қызмет.

Ұяда не көрсен,

Ұшқанда соны ілесің.

Ұқыптының тоны тозбас,

Ұқыпсыздың ісі оңбас

Жаксы қыз — жағадағы құндыз,

Жаксы жігіт — аспандағы жұлдыз.

Жүргізуші: Әр оқушы өз ойын толықтырып, ойынды жалғастырады.

VI бөлім: «Жалғастыру» ойыны.

Не істеуге болмайды?

Үлкендердің алдынан ... (кесіп өтуге болмайды);

Құстарды ... (өлтіруге) болмайды;

Кішкене баланы ... (зәбірлеуге болмайды);

Қыз баланы ... (ренжітуге болмайды);

Оқулықты ... (жыртуға болмайды);

Сыныпта ... (тентектік жасауға болмайды).

Тәрбиешінің қорытынды сөзі:

Қазіргі тәуелсіз елімізде ғасырлар бойы халқымыздың, көкірегіне ұялап, қанына сіңген ислам дінінің имандылық қағидаларын адамдар арасындағы ізгілік, қайырымдылық, адалдық, әділдік қарым-қатынас негізіне алып, жас ұрпақты тәрбиелеуде пайдаланудың сыры тым тереңде жатыр. Сонымен, өз бойына әдемілік, қарапайымдылық пен кішіпейілділік, жомарттық, сабырлық, адалдық, ар-намыс, ұят-абырой, парасаттылық, тәртіптілік қасиеттерін сіңіре білген ұл-қыздарымыз иманды да, әдепті деп танылатыны сөзсіз.

- Құрметті қонақтар, ұстаздар және оқушылар! Бүгінгі сіздерге арналған «Әдептілік — тәрбие бастауы» деп аталатын тәрбие сабағымыз осымен аяқталды. Тыңдағандарыңызға көп рахмет.

Б. МУКАТАЕВА,

М. Өтемісұлы атындағы сауықтыру мектеп-интернатының тәрбиешісі.

Орал қаласы

Парадзюдодан Әлем чемпионы – Темірболат Төлепбергенұлы Тәшекеновпен кездесу

Жүргізуші: Қайырлы күн, құрметті қонақтар, спортсүйер қауым, Дендердің жалынды жастары! Қазақ халқы қайсар ұлдарын қашан да қадірлеген. Ел намысын қорғап, көк байрағымызды әлем төрінде желбіреткен азаматтар – ұлт мақтанышы.

Бүгінгі кеш – жеңісті дәріптейтін, еңбек пен ерік-жігерді ұлықтайтын тағылымды кездесу.

Жеңіс – бұл бір күндік қуаныш емес, ол мыңдаған сағаттық жаттығу, талай мәрте сүрініп, қайта тұру. Жеңіске жету ол – өз-өзінді күн сайын жеңу.

Жүргізуші: Қадірменді қонақтар! Бүгін біз ерекше кездесу кешінің куәсі болғалы тұрмыз. Ендеше, бүгінгі кештің кейіпкерін, қадірлі қонағымызды сіздердің зор қошеметтеріңізбен ортаға шақырайық!

Алдарыңызда туған өлкеміздің мақтанышы, Қазақстанның мерейін үстем етіп жүрген әлем чемпионы, парадзюдошы, «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген спорт шебері» Тәшекенов Темірболат Төлепбергенұлы!

Темірболат Төлепбергенұлы отбасымен ортаға шығады.

Жүргізуші:

Қазақта: «Ел үмітін ер ақтар, Ер атағын ел сақтар» деген даналық сөз бар.

Аға, бүгінгі кешімізге қош келдіңіз! Сонымен қатар баршаңызға белгілі Темірболат ағамызды бапкері Нұрашев Нариман Сағидоллаұлы екенін баршаңызда білесіздер, ендеше, Нариман аға сізді ортаға шақырамыз, жоғары шығыңыз!

Әңгімемізді бастамас бұрын, бүгінгі кейіпкеріміздің өмір жолымен таныс болу үшін бейнематериалға назар аударайық.

Бейнефильм тамашалау.

Темірболат Төлепбергенұлы 1974 жылы Атырау облысы, Индер ауданының Индербор кентінде дүниеге келген. Ол 1981 жылы Шоқан Уәлиханов атындағы орта мектептің табалдырығын аттап, білім жолын бастайды. Алғашқы ұстазы – Каткова Марина Петровна алғаш қалам ұстатса, жоғары сыныптарда жетекшісі Дайырова Қаламқас Дайырқызы дәріс беріп, үлкен өмірге қанат қақтырды.

Темірболаттың спортқа деген қызығушылығы бала күнінен қалыптасты. Үшінші сыныпта әкесі оны балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінің дзюдо бөліміне жетектеп әкеледі. Осылайша болашақ чемпионның үлкен спорттағы алғашқы қадамы басталды. Оның алғашқы жаттықтырушысы – тәжірибелі бапкер Асқар Бәкенов болды.

Жас спортшы мектеп қабырғасында жүрген кезінен-ақ ерекше қабілетімен көзге түсті. Дзюдодан Алматы, Ақтау, Тамбов және басқа да қалаларда өткен республикалық және халықаралық жарыстарға қатысып, жүлделі орындарға ие болды. Сонымен қатар футбол, хоккей, баскетбол сияқты спорт түрлерінен де мектеп намысын қорғап, жан-жақты спортшы ретінде танылды.

1991 жылы мектепті тәмамдаған соң, 1992-1993 жылдары әскери борышын

абыроймен өтеді. Кейін Атырау университетінде дене шынықтыру пәнінің мұғалімі мамандығын меңгеріп, білімін шырдайды.

1994-2000 жылдар аралығында балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінде дзюдо жаттықтырушысы болып еңбек етіп, талай жас спортшының қанатын қатайтты.

Алайда, 2000 жылы болған жол-көлік оқиғасынан кейін Темірболат үшін спортқа қайта оралу оңай болған жоқ. Дәл осы сәтте өзінің үзеңгілес жолдасы, қазіргі бапкері Нұрашев Нариман Сағидоллаұлы оның үлкен спортқа қайта келуіне себепкер болды. Бапкерінің сенімі мен тынымсыз еңбегінің арқасында Темірболат қайтадан татамиге шығып, парадзюдодан әлемдік деңгейдегі жарыстарда ел намысын абыроймен қорғады.

Темірболаттың өмір жолы — ерік-жігердің, төзімділіктің және өмірге деген құштарлықтың жарқын үлгісі.

Табанды еңбектің нәтижесінде ол халықаралық аренадарда Қазақстанның көк Туын абыроймен көтеріп, үлкен жетістіктерге қол жеткізді. 2018 жылы Индонезияда өткен Азия ойындарының қола жүлдегері атанды. Сол жылы парадзюдодан әлем чемпионатында да қола медаль иеленіп, ел мерейін өсірді.

2023 жылы Әзербайжанның астанасы — Баку қаласында өткен әлем чемпионатында тағы да қола жүлдеге қол жеткізіп, өзінің жоғары деңгейдегі спортшы екенін дәлелдеді.

Сонымен қатар ол Азия чемпионаттарының бірнеше дүркін қатысушысы және жүлдегері. Жапония, Англия, Бразилия секілді елдерде өткен халықаралық жарыстарда Қазақстанның намысын абыроймен қорғады.

2025 жыл Темірболат Төлепбергенұлының спорттық ғұмырындағы ең жарқын белестердің бірі болды. Қазақстанда

өткен парадзюдодан әлем чемпионатында жерлесіміз Утепов Ерлан Шынболатұлымен бірге командалық жарыста «Әлем чемпионы» атанды.

Осы орайда Ерен еңбегі мен спорттағы зор жетістіктері үшін оған «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген спорт шебері» құрметті атағы берілді.

Темірболат Төлепбергенұлы — тек жеңімпаз спортшы ғана емес, өнегелі әке, ардақты отбасы иесі. Жұбайы Анармен бірге төрт перзент тәрбиелеп өсіріп, бүгінде Жанель, Хамза, Қайсар атты үш немере-жиендерің сүйікті атасы атанып отыр.

Бүгінде Темірболат Төлепбергенұлының өмір жолы — жастар үшін қайсарлықтың, табандылықтың, мақсатқа адалдықтың айқын үлгісі. Ол өмір жолында қандай қиындық кездессе де, болашақтан үмітін үзбей, еңбек пен жігердің арқасында биік белестерді бағындырып келеді.

Жүргізуші: Кешіміздің шымылдығын әсем әнмен ашайық: ауданымызға танымал жас әнші Жандос Байгуттиевтің орындауында «Туған жер» әні. Қарсы алыңыздар!

Жүргізуші:

1. Шарамыздың алғашқы сөз кезегін Аудандық ардагерлер алқасының төрағасы Құнас Бақытжан Ниетқалиұлына берейік;

2. Бүгінгі кешімізге арнайы Темірболат ағамыздың алғашқы бапкері, дзюдо күресін Атырау облысына алғаш әкелген Бакенов Асқар Хамзаұлы келіп отыр, ендеше, аға, сөз кезегі өзіңізде.

Жүргізуші: Темірболат аға, енді өзіңізге қояр сауалымызға кезек берсек. Спортқа деген қызығушылығыңыз қашан оянды? Неліктен дәл дзюдоны таңдадыңыз? Ең алғашқы жарысыңыз есіңізде ме? Кімге еліктеп өстіңіз? Алғашқы бапкеріңізден алған ең үлкен тәліміңіз қандай? Бала күніңізде «болашақта әлем чемпионы боламын» деген арман болды ма?

Жүргізуші: Жарыс алдындағы толқу сезімін қалай жеңесіз? Халықаралық жарыстардан қандай тәжірибе жинадыңыз? Есте қалған ең қиын белдесуіңіз жайында әңгімелеп берсеңіз?

Жүргізуші: Спортшы ретінде біраз мағлұмат алдық, енді жеке тұлға ретінде күнделікті өмірде бос уақытыңызды қалай өткізесіз? Өмірлік ұстанымыңыз қандай?

Жүргізуші: Бүгінгі кездесу кешімізге қатынаса алмаса да, өздерінің лебіздерін видео арқылы жолдаған қонақтарымыз бар екен, ендеше, экранға назар аударайық.

Видео құттықтаулар.

Есенқұл Жақыпбектің термесі «Біздің елдің жгігіттері» орындалады.

Жүргізуші: Әрбір жетістікке жеткен спортшының артында оған сенген отбасы, ақ батасын берген анасы тұрады. Ендеше, бүгінгі кештің қадірлі қонағы, әлем чемпионы Темірболаттың өмір жолындағы ең үлкен тірегі — ардақты анасына сөз кезегін берсек. Ұлыңыздың бала кезіндегі мінезі қандай еді? Темірболаттың бойынан өзгелерден ерекше қандай қасиеттерді байқадыңыз?

3. Ардагерлер кеңесінің жанынан құрылған аудандық әжелер кеңесінің төрайымы — Қарекешова Валентина Рахымжанқызына;

4. Аудандық Әкелер кеңесінің төрағасы — Піштібай Самиғолла Бакетұлына;

5. Аудандық аналар кеңесінің төрайымы Светлана Жәрдемқызына сөз кезегін берейік.

Жүргізуші: Бүгінгі кештің ең үлкен мәні — жеңіс жолын кейінгі ұрпаққа үлгі ету.

Күні кеше Қырғыстан Республикасында Унифайт спортынан Азия чемпионаты өтті. Аталған чемпионатта жастарымыз Мақсат, Мадияр Бакетовтар және Асқаров Дамир сынды дзюдошыларымыз чемпион атанды. Бүгінде еліміздің көк туын биікке көтеріп, жеңіспен оралған

Азия чемпиондары ортамызда отыр.

Темірболат аға, спортпен айналысып жүрген жастарға қандай кеңес бересіз? Олардың бойында қандай қасиеттер болуы керек. Спорт пен білімді қатар алып жүру қаншалықты маңызды? Жас буынға айтар ақыл кеңесіңіз?

Жүргізуші: Жас чемпиондардың жылы лебізін тыңдайық. Сөз Азия чемпионы Бакет Мадиярға беріледі.

Қорытынды сөз «Индер аудандық орталықтандырылған кітапханалар жүйесі» мемлекеттік мекемесінің басшысы Д.М. Ареноваға беріледі.

Марапаттау рәсімі.

Жүргізуші:

Бүгін біз медальдің жарқылын ғана емес, сол медальға жеткізген маңдай терді көрдік.

Құрметті Темірболат аға! Сіз — тек әлем чемпионы ғана емес, туған өлкенің мақтанышы, жастардың жігерін жандыратын тұлғасыз.

Бүгінгі тағылымды кездесуге уақыт бөліп келгеніңіз үшін шынайы ризашылығымызды білдіреміз. Алдағы жарыстарыңызда Қазақстанның Көк Туын биікте желбіретіп, ел мерейін асыра беруіңізге тілектеспіз!

Жеңіс — еңбекпен келеді, ал еңбектің ең үлкен марапаты — елдің құрметі!

«Дендерім — байтақ мекенім» әні орындалады.

Гүлзина Тыныштыққызы АЗАНОВА,

Индер аудандық орталық

кітапханасының

ақпараттық-библиографиялық

қамтамасыз

ету бөлімінің меңгерушісі.

Индер ауданы,

Атырау облысы

Мақала суреттері журнал мұқабасының 2-бетінде

Домбыра – асыл мұра

«Домбырам, жүрегіммен үндес едің,
Сенімен сырласымдай тілдесемін.

Бабамнан қалған мұра сен болмасаң,

Өнердің не екенін білмес едім...» - деп ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың жыр жолдарында айтылғандай, қазақтың бар болмысын бір ғана ұғыммен жеткізуге болатын болса, ол — қасиетті қара домбыраның құдіреті.

Қазақстанда 2018 жылдан бастап шілде айының алғашқы жексенбісі «**Ұлттық домбыра күні**» болып белгіленді. Бұл — халқымыздың төл өнеріне деген құрметтің белгісі. Бұл мереке — қазақ халқының мәдени мұрасын дәріптейтін маңызды күн. Осы мерекеге орай Сақтаған Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы «Домбыра — асыл мұра» атты ашық әңгіме шарасы ұйымдастырылды.

Шараның мақсаты: ұлттық домбыра күніне орай халқымыздың рухани мұрасы — қасиетті домбыраны ұлықтау, ұлттық өнер мен дәстүрді насихаттау, жыраулық және күйшілік өнерді дәріптеу. Сондай-ақ жастардың ұлттық мәдениетке қызығушылығын арттырып, елжандылыққа және ұлттық құндылықтарды құрметтеуге тәрбиелеу.

Қай дәуірді алсақта, халқымыздың қуанышы мен мұңы, ерлігі мен елдігі, арманы мен аманаты домбыраның қос ішегіне сыйып отырған. Домбыра — өте көне аспап. Бұл — жайдан-жай айтылма-

ған, археологиялық қазбалар кезінде табылған жәдігерлер арқылы жасалған тұжырым. Мысалы, көне Хорезм жерінен, Қазақстанның оңтүстігінен күйдірілген саздан жасалған қос ішекті аспапта ойнап тұрған адамның бейнелері табылған. Осы бейнелерге қарап, зерттеушілер домбыраның түп атасы бұдан 4-5 мың жыл бұрын да бар болған деген тұжырым ұсынады. Қазақтың бір ғана домбырасы туралы қаншама аңыз, қаншама тарих, қаншама тағылым бар.

Бір аспаптың тағдыры — тұтас ұлттың тарихы мен астасып жатыр. Қазақтың көрнекті ақыны Қадыр Мырза Әлінің домбыраға арналған жүрекжарды өлең жолдарында «Нағыз қазақ — домбыра», - деп, домбыраны тұтас ұлттың символы ретінде таныды. XX ғасырдың 20-жылдары қазақтың ән-күйін жинақтаған Александр Затаевич өзінің әйгілі «Қазақ халқының 1000 әні» кітабында: «Сырт көзге қарапайым көрінетін домбыра шебер орындаушының қолына тигенде өз шамасынан әлдеқайда асып түсіп, құлпы-



рып шыға келетініне қайран қаласыз», - дейді. Домбыра күйлері ЮНЕСКО-ның адамзаттың материалдық емес мәдени мұралар тізіміне енген. Домбыра тек қос ішекті аспап емес, ол — халқымыздың тарихы мен рухани жадын жеткізетін құндылық. Батырлық эпостар мен тарихи дастандар, жыр, терме мен толғаулар елдік сананы қалыптастырған рухани мұра. Ал Ақтөбе өңірі — жыраулық дәстүрдің алтын бесігі. Ежелгі Ақтөбе өңірі, Ойыл, Қобда, Жем, Сағыз, Құйылыс пен Ырғыз өзендері — тоғыз тарау жол мен тоқсан тарау тағдыр тоғысқан қазақтың киелі мекені. Асан қайғы, Шалкиіз жыраулардың ізі қалған қасиетті өлкеде осы дәстүрді жаңғырту мақсатында 2021 жылы Ақтөбе облыстық халық шығармашылығы орталығының жанынан «Ер Едіге» жыр мектебі ашылды. Мектептің атауының өзі үлкен жауапкершілікті білдіреді. Ер Едіге — түркі халықтарына ортақ тарихи тұлға, ел бірлігі мен ерліктің символы. Бүгінде мектеп ұлттық мұраны насихаттап, жас жыршыларды тәрбиелеп, түрлі деңгейдегі байқауларда жоғары жетістіктерге жетіп келеді. Биыл наурыз айында аймақта ұйымдастырылған «Жыраулар жолымен...» атты бірегей мәдени жоба қазақ руханиятының жаңа

белесіне айналды. Іс-шара аясында 36 жыршы жырды бірінен соң бірі үздіксіз 24 сағат бойы орындап, ұлттық жыраулық дәстүрдің өміршендігін дәлелдеді. Бағдарламада «Қырымның қырық батыры» эпикалық циклінің 31 000 жолдан тұратын 36 дастаны және «Пайғамбарлар қиссасы» енді. Жырлау көне дәстүрлі құрылым бойынша жүргізіліп, орындаушылар бір-бірінен іліп әкету тәсілі арқылы эпостың үздіксіздігін сақтады. Жоба нәтижесін GBR әлемдік рекордтар кітабының өкілі ресми түрде тіркеді. Ұлттық өнерімізді ұлықтап, жыраулық дәстүрдің өміршендігін әлемге паш еткен бұл бастама дүниежүзілік рекордтар кітабына еніп, ел мерейін үстем етті. Тарихи жетістікті айғақтайтын ресми құжаттар облыстық мемлекеттік архив қорына табысталды. Жыраулық өнердің өміршендігі — оны жүрекпен жеткізіп, ұрпаққа аманаттайтын жыраулардың еңбегінде. Жобаға қатысқан 36 жыршының тәулік бойы жырды үздіксіз жалғау ұлттық мұраға деген құрметі мен өнер жолындағы табанды еңбегін танытты.

Ашық әңгіме барысында жыршылық өнердің өрісін кеңейтіп жүрген қадірлі қонағымыз жырау, «ҚР Мәдениет саласының үздігі», «Ер Едіге» жыр мектебі-



нің көркемдік жетекшісі Әділбек Сарин домбыраның ұлттық құндылық ретіндегі маңызы, халықтың тарихи жады мен рухани мұрасын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізудегі орны, қазақтың дәстүрлі жыраулық өнері туралы тағылымды ойларымен бөлісті. Шәкірттері өз өнерлерін көрсетіп, жыр-дастандар мен термелер орындады. Көрермендер ұлттық өнердің үздік үлгілерін тамашалап, ерекше рухани әсер алып, жылы лебіздерін білдірді. Оқырмандар тарапынан Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің студенттері Тажибаев Жанболат Мирболатұлы мен Нұралиев Қажымұқан Танатұлы Құрманғазы Сағырбайұлының «Адай» күйін тарту етті. «Домбыра – асыл мұра» ашық әңгіме форматындағы кездесу – жай ғана мерекелік шара емес. Бұл – ұлттық рухымызды жаңғыртып, қазақтың жан дүниесін домбыра үні арқылы сезінетін ерекше кеш болды. Шарада біз қасиетті домбыраның тарихы мен тағылымына үніліп, жыршылық өнердің бүгінгі тынысы жайында сырластық. Жыраулық дәстүрді жаңғыртып жүрген «Ер Едіге» жыр мектебінің шығармашылығына тәнті болып, әдебиет пен өнердің үндестігіне куә болдық. Шара барысында «домбыраның шығу тарихы» туралы мә-

ліметтер беріліп, «Домбыра туралы қызықты дерек» және «Ер Едіге» жыр мектебінің жетістіктері туралы бейнероликтер көрсетілді. Сонымен қатар, домбыраға арналған ақындардың жүрекжарды туындылары оқылды. Сақтаған Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы директоры Хакимова Сұлушаш Максимқызы жыр-дастандар орындаған жас таланттарға, қатысушылар мен қонақтарға алғысын жеткізді.

Шара аясында «Домбыра – қазағымның қазынасы» атты кітап көрмесі ұйымдастырылып, библиографиялық шолу ұсынылды. Көрмеде домбыраның жасау тарихы, аңыздары, жасау технологиясы, сондай-ақ домбыра өнерінің көрнекті өкілдерінің өмірі мен шығармашылығына арналған кітаптар қойылды. Атап айтқанда, Исатай Кенжеалиев «Құрманғазы жайлы», «Қос ішек», Хамит Дәрібаевтің «Тәттімбет», Жұмагелді Нәжімеденовтің «Домбыраның қоңыр үні», Карима Сахарбаеваның «Дина. Әсем қоңыр», «Домбыра – күй. Дәстүр – даму», «Әнші Әміре: Әміре Қашаубаев туралы естеліктер», Зәбира Жәкішеваның «Қазақтың дәстүрлі музыкалық аспаптары» атты еңбектері көрме төрінен орын алды. Домбыра өнерінің ұлы классиктерінің



таланты мен шеберлігін танытатын кітаптарға ерекше назар аударылды. Шараға кітапхана оқырмандары, «Ер Едіге» жыр мектебінің шәкірттері, TALANT light қызығушылық клубының мүшелері қатысты. Қазақтың көрнекті жазушысы Әбіш Кекілбайұлы: «Домбыра — қазақтың жанының үні», - деген екен. Расында да, домбыра — қазақтың үні, жыр — жұрттың рухын жеткізетін, ән-күй — тіршіліктің мәңгілік мұрасы.

«Домбыра — асыл мұра» шарасы — сол мұраны дәріптеуге арналған тағылымды кездесу болды. Домбыра — өткен мен бүгінді жалғаған алтын көпір. Ол — баба-

дан қалған аманат, ол — қазақтың үні, ол — ұлттың рухы.

Ұлттық аспап ұлт тарихының куәгері ғана емес, қазақ руханиятының ажырамас бөлігі. Сондықтан домбыраны қадірлеу, жас ұрпаққа таныту және насихаттау — баршамыздың парызымыз.

Гүлмайрам АЛАТАЕВА,
Сақтаған Бәйішев атындағы Ақтөбе
облыстық әмбебап ғылыми
кітапханасының
өнер бойынша әдебиеттер
бөлімінің меңгерушісі.
Ақтөбе қаласы

Қыз тәрбиесі – ұлт тәрбиесі



Назгүл Әділханқызы
НҰРЫМБЕТОВА,
№25 мектептің
тәлімгері.
Қожабақы ауылы,
Қазалы облысы,
Қызылорда облысы

Мақсаты: қазақ халқының әдет-ғұрып, салт-дәстүрлерін қыз баланың бойына сіңіре отырып, қыз балаға келешекте ана, ақ босағаның аруы, шаңырақтың құт-берекесі екенін ұғындырып, әдептілікке, сыпайылыққа, инабаттылыққа, шыншылдыққа баулу, ар тазалығын жоғары ұстайтын қылықты қыз тәрбиелеу.

Көрнекілігі: қыз тәрбиесіне байланысты қабырға газеті, мақал-мәтелдер, шарлар, т.б.

Нақыл сөздер:

«Ибалы келін ата-ене сүйіктісі»;

«Қыз еркем — кестесімен көркем»;

«Қызға қырық үйден тыйу», т.б.

Сабақ барысы:

Мұғалім: Қазіргі заман қыз баласының тәрбиесіне ерекше мән беруді қажет етеді. Себебі, қыз баланы тәрбиелеу арқылы біз ұлтты тәрбиелейміз.

Қыз баланың бойына сыпайылық, мейірбандылық, адалдық, сезімталдық және еңбекқорлық сияқты қасиеттерді кішкентайынан бастап дамытуды халқымыз ежелден қолға алған.

Қыз бала тойларда, көп адам жиналған орындарда көзге түседі, сыналады. Ондайда өзінің ұстамдылығымен, жарқын жүзді сыпайылығымен, сергек сезімталдығымен, ептілігімен, шеберлігімен жұртқа танылады. Адамға деген мейірім бала кезден, ең жақын адамын сүйуден басталады. Сондықтан, әрбір қыз балаға ата-анасын, туыстарын, ұстазын сыйлап, қадірлей білуді үйретсе, болашақта одан елін, жерін, халқын сүйетін, өз шаңырағын ардақтайтын, балаларын жанындай жақсы көретін қамқор ана, қайратты жан, нәзік ару шығары сөзсіз.

Киім тіге білу, дәмді тамақ пісіру сынды күнделікті күйбең тұрмыс-тіршілік іс-

терін ұсақ-түйекке баламай, оны көңілге қонымды етіп отбасы тіршілігін толыққанды жағдайға келтіреді, әрі келген жері үшін — келіннің, күйеуі үшін — әйелдің қадірін асырады.

Иә, қазақ қызы сөзі сыпайы, өзі әдепті, терең ойлы болуға тиіс. Сондай-ақ, сөзі өткір, өзі пысық, өрескелдікті сүймейтін, болмашыға пісіп-күймейтін, баппен сөйлеп, биязы күліп, жақсы-жаманның жөнін біліп тұратын әдемі, дене бітімі жинақы, сөзі салмақты, ісі тиянақты, көз жанары өткір, бет әлпеті балбұл жанған, төні шымыр, шырайлылық — қазақ қыздарына тән қасиеттер. «Болмасың да ұқсап бақ, бір жақсыны көрсеңіз», - деп ұлы Абай айтқандай, қыз балалар осындай қасиеттерді меңгеруге талпынуы керек-ақ.

Қыздар ережесіне келетін болсақ, олар:

- Қысқаша амандасу рәсімін орындау;
- Орынсыз еліктеп, әлем-жәлем киініп ерсіленбеу;
- Әдепсіздік пен азғындық жолға баспау;
- Ойлы, ұстамдылық жолмен лайықты жар тандау, алданбау;
- Алкогольді ішімдіктер ішуден, темекі тартудан аулақ болу;
- Әйел адамға тән өнер түрлерінің барлығын, үй шаруасын меңгеру;
- Ұлдар мен ер азаматтар тәртібіне қыздар әдептілігінің зор ықпалы бар екенін дұрыс түсіну;
- Үлкендердің алдын орағытып, жолын кеспеу;
- Өтірік, өсек айтпау.

Отбасы қоғамның бір бөлігі. Ал отбасының алтын қазығы — әйел адам. Бесігінде жақсы тәрбие алған адам, үлгі-өнеге көрген қыз бала келін болғанда сол әдетін сақтайды. Сондықтан бүгінгі ұлттық салт-дәстүріміздің қыздардың тәрбиесіне байланысты тұстарын бөліп алып, абыройлы қызды тәрбиелеуді

мақсат етеді.

Қыз бала болашақ жар, ана, оған отбасын ұйытып, береке бірлігін арттырудың жолдарын үйретіп, бойына ізеттілік пен көрегендікті бала кезден сіңіру ана міндеті. Платонның: «Ұл өсіріп отырып елді, қыз өсіріп отырып ұлтты тәрбиелейміз», - деген қанатты сөздерінде үлкен мән жатыр олай болса,

«Қыз тәрбиесі, ұлт тәрбиесі» деген тақырыпта әңгіме өрбімек.

Ана сүті — қарыз,

Әке сөзі — парыз, - демекші, «Мен анамның ақ сүтін ақтадым» деп ешкім де айта алмайды. Бүгінгі қыздарымыздың тәрбиесін тәлімді ету біздің қолымызда. Дегенмен, адамда жақсы қасиет болмаса, бақ та, бақыт та қонбайды екен. Осыған байланысты мына көріністі үлгі болсын деп сендерге ұсынғалы отырмыз.

(Ортада 8-сынып оқушылары)

Жұмбақ кейіпкер:

Уа, жаратылыс! Сен естисің бе? Мен сүт сәулелі мына өмірдің бар қызығын көре алмай, арманда өтіп бара жатқан жұмыр басты құрбыңның зарын бір сәт тыңдашы.

Жеңгесі: Телефон шырылдайды, тұтқаны жеңгесі көтереді, ешкім жауап бермейді. Тағы да шырылдайды, жеңгесі алады.

Алло, алло сізге кім керек?

Сол кезде қыз жүгіріп келіп, жеңгесінен тұтқаны тартып алады.

Қыз: Алло, бұл сіздер ме? Қазір барам, жақсы, міне шықтым.

Жеңгесі: Сен осы кіммен сөйлесіп жүрсің? Мезгілсіз уақытта қайда барасың?

Қыз: Мен өзім білемін. Сенің шаруаң боласын. Сен мені қадағалайтын кім едің?

Қыз үйден шығып кетеді.

Жеңгесі: Кетсең кет, үйге оралма. Біраз күн өткен соң қыз үйге оралады, үйдің есігін қағады.

Жеңгесі: Бұл мезгілсіз жүрген кім?

Қыз: Мен Айжанмын, есікті ашшы. Жеңгесі есікті ашып, қыздың жағымсыз істеріне таң қалады.

Сол күннен бастап, қыздың өмірі өзгере бастайды.

Жұмбақ кейіпкер:

Өзімнен өзім сыр таптым,

Өле алмай жүрген сырқатпын.

Шіріген картоп сияқты,

Түбінде қалған бір қаптың.

Өзімнен-өзім тістенем,

Істеген ісіме өкінем.

Ұмытайын десем қорқамын,

Көрмейтін сұмдық түс көрем....

Бұл тірлікте, не тындырдым не көрдім?

Құрбанымын СПИД деген кеселдің.

Кім кінәлі аялаған әке-шешем бе?

Бар қажетті даярлаған қоғам ба?

Әлде күн бермеген жеңгем бе?

Тамырымды умен суарып,

Денсаулық деген егістің.

Шірітіп аппын біразын,

Ғаламат қымбат жемістіің

Инемен таза денемді,

Тесуге неге келістім?

Көк түтінмен уланып,

Ащы суды неге іштім.

Төсекке әркез жатарда,

Аурумын деп қараймын.

Дәрігерді мазалап,

Не үшін енді жылаймын?

Білем, бәріне де өзім кінәлімін, осы дерттің құрбаны енді мен боламын. Өздеріне айтып кету борышым, құтқаратын мұнда ешқандай күш жоқ. Сондықтан да жат әдетке жоламаңдар!

Тәлімгер: Бүгінгі біздің жұмбақ кейіпкеріміздің әңгімесін тындадыңыздар. Енді сендерге ортаға сұрақтар тастаймын.

1-сұрақ: Осындай қыздарға қандай кеңес берер едіңдер?

2 сұрақ: Бұндай жағдайға түсуге нендей себептер болуы мүмкін?

3-сұрақ: Қандай себеп болса да, осы

жолға түсуі дұрыс деп ойлайсыңдар ма?

4-сұрақ: Қыздың тұрмыстық жағдайы жақсы бола тұра, өз өміріне неге балта шапты? Халқымыздың қатты күлме, үлкендерден жоғары отырма, бір көрген адамға тесірейіп қарама, т.б. тәрбиелі сөздері жетерлік. Бүгінгі таңда осыны жастар санасына сіңіруі керек. Өйткені, қыз әдебі түзелмей, ештеңе түзелмейді. Қыздың қайратты да, албырт та, алғыр, ширақ өсуі алған тәрбиесіне байланысты. Қыз баланы құрметтеу, олардың алдында дөрекі сөйлемей ізетті сөйлеу, киімнің әсем сәндісін, әшекейлі бұйымдардың ең жақсысын арнау ежелден келе жатқан дәстүр. Енді сендерді қазақтың бірнеше ырым-тыйым сөздері және әдет-ғұрпы туралы біраз мағлұмат беріп, олардың мағынасын бәріміз біріге отырып ашсақ деп ойлаймын.

«Қызға қырық үйден тыйу»; «Қыздың аңқауынан сақта, ұлдың жалқауынан сақта»; «Қыз өссе, қызы өскен ауылмен, ұлын өссе ұл өскен ауылмен көрші бол» деген мақалдарды қалай түсінесіңдер?

Бүгінгі жұмбақ кейіпкеріміздің басынан кешіп отырған оқиғаларын сараптай келе, кейіпкеріміздің қатесінен ой түйесіздер деген ойдамын.

Қорытынды бөлім:

Әрбір елдің өміріндегі шешуші кілт — қыздарға берілетін тәлім-тәрбие арқылы өлшенеді. Біздің халқымызда қыз деген сөздің өзі әдемілікке, әдептіліктің, жан-жақты сұлулықтың символы ретінде қолданылады.

Халқымыздың ауыз әдебиетінде:

Қыз емес, қыздың аты қызыл алтын,

Көрінер толған айдай жүзі жарқын.

Үлкеннің алдын орап сөз сөйлемес,

Халқының сақтай білген ізгі салтын,

- деген өлеңі бар. Осылардың барлығын үлгі тұта келе, «Қыз өссе елдің көркі, гүл өссе жердің көркі» демекпін. Назар қойып тындағандарыңызға рахмет!

Поэзия ханшайымы — Фариза

Мақсаты: оқушыларды Қазақстанның Халық жазушысы, біртуар ақыны — Фариза Оңғарсынованың өмірімен, шығармашылығымен таныстыру; поэзия әлеміне, сөз өнеріне сүйіспеншіліктерін арттыру.

Көрнекілігі: слайдтар, ақынның фотосуреті, дәйексөздер, кітап көрмесі.

Түрі: концерт-конференция.

Эпиграф: «Өлең, мен сені аялап өтем!»

Барысы:

Ортада әйелі мен жолдасы отырады.

Отағасы қолында домбыра, отанасы қолында кесте.

Әйелі: Отағасы, бүгін бір ғажап түс көрдім. Түсімде саялы бақтың ішінде екеуміз қыдырып жүр екенбіз. Айналамызда албырап пісіп тұрған алма ағаштары. Мен сол алмаларға қызығып біреуін ағаштан үзіп алғым келді. Бір уақытта көзіме бір алма ағашы түсті. Ол ағашта алманың орнына том-том болып кітаптар ілініп тұр екен. Сол кітаптардың арасында қып-қызыл алма көздің жауын алғандай болып тұр екен. Мен қуанып кетіп, сол алманы алып рахаттанып жеп жатқан жерімде оянып кеттім.

Отағасы (күлін): Ай, тәңір-ай. Алла бұйыртса, екеуміз армандап жүрген қып-қызыл алмадай қызымыз дүниеге келеді екен. Қызымыз жай қыз емес, том-том кітаптарды жазып қалдыратын ақын ба, жазушы ма болатын сияқты.

Әйелі: Айтқаныңыз келсін, отағасы, айтқаныңыз келсін! *(Сахнадан кетеді)*

Кадрдан дауыс: Қазақ даласын өзінің құнарлы жырымен сусындатқан қазақтың ерке, ақын қызы Фариза туған елін өз жырына қосып, әр қазақтың жүрегіне салмақты ой сала білген, қайталанбас дарын иесі. Оның өлеңдері арқылы күш алып болашаққа нық сеніммен аттанған

бүгінгі ұрпағымыз Фариза Оңғарсынованың шығармашылығы алдында тағзым етеді.

Ортаға жүргізушілер шығады.

1-жүргізуші: Қайырлы кеш, құрметті қонақтар мен оқушылар. «Поэзия ханшайымы — Фариза» тақырыбындағы концерт-конференция кешіне қош келдіңіздер!

Шын өнер жайшылықта емес, жан дүниенің қайшылығында туады. Ал дарын — Алланың айрықша мейір-шапағаты түскен пендесіне қиял-ғажайып нұры. Ата күші, Ана сүті, киелі топырақтың жебеуі, өмір сүрген ортасының демеуі, тірліктің тоқсан тарау иірімі, жаны жайлы адамдардың мейірімі сол нұр иесін қайталанбас тұлға ғып қалыптастырады. Біздің қазақ елі киелі, ұлы тұлғаларға кем емес. Солардың бірі — Фариза Оңғарсынова!

Оқушы: «Фаризаның ақындық кредосы»

Дара күндерімнің,
Нала түндерімнің
Серігі болғаның үшін,
Сенімі болғаның үшін
Мен сені аялаймын.

Біреудің пасықтығынан,
Біреудің жасып мұңынан
Жүрегім сыздаған кезде,
Жаным мұздаған кезде
Мен сені саялаймын...

Өмірдің өткелдерінен,
Қиындық көп көргенімнен,
Өртеніп от басқаныммен,
Өзіңмен қоштаспадым мен.
Күлкімді, жайлы күнімді,
Азапты, қайғы-мұңымды
Өзіңмен бөліскенім үшін,
Қатем мен жеңістерім үшін,

Менің мынау қиындау тағдырым болып

О баста көріскенің үшін,
Өлең, мен сені аялап өтем!

2-жүргізуші: Бұл жыр жолдары — Фариза ақынның өмірлік кредосы. Өмірлік ұстанымы. Жыр майданының үнемі алдыңғы шебіндегі комиссар көңілдің транзиттік тұғырнамасы. Өзгермелі дүниенің сан құбылған бояуы мен санаға салмақ салған сан алуан сынақтары ақынның ғұмырнамасына қаншама өзгеріс пен толықтырулар салғанымен, әуел бастағы принципті байлам, позициялық ұстаным еш өзгермейді.

1-жүргізуші: Фариза Оңғарсынба — күллі қазақ халқының ұлттық мақтанышы. Ақын 1936 жылы Атырау өңіріндегі Манаш ауылында дүниеге келген. 1961 жылы Гурьев (Атырау) педагогикалық институтының филология факультетін бітіріп, 1966 жылдан бастап мұғалім болып, содан кейін ауылдық мектепте директор болып жұмыс атқарған. Кейіннен журналист ретінде танылған.

Ақынның 1967 жылы «Бұлбұл» деген атпен тұңғыш жыр кітабы жарық көрді. Алматыға жетпісінші жылдардың басында келген Фаризаның негізгі әдеби мектебі, ортасы өз бетімен оқу, іздену, талпыну болды.

Бес қауым бойдағы — батыл жырым,
Батылдықпен аралас жатыр мұңым.
Биіктіге жұғысар ебім де жоқ

Немесе алыс-беріс жақындығым, - деген сөздері поэзияның әлеуметтік сипатын аңғартады.

2-жүргізуші: Әкесі елге сыйлы, ашық-жарқын адам болған. Ол әкесіне арнап көптеген өлеңдер шығарған. Ақын өзінің балалық шағын еске алғанда әкесін көрмегенін, бірақ әкесінен қалған ер-тұрманды қадір тұтып қастерлегенін айтады. Сол ер-тұрманды Құрман деген кісі озбырлықпен алып кеткен. Кішкентай қыздың жү-

регін жаралаған осы бір оқиға кейін үлкейіп ақын болғанда өлеңіне арқау болады. Ол әкесіне деген сағынышты, жақсы көру сезімін «Ер-тұрман» өлеңінде бере білген.

Оқушы «Ер-тұрман» өлеңін оқиды.

1-жүргізуші: Фариза әкесінен жастай қалып, анасы Халиманың тәрбиесінде болады. Анасы көп сөйлемейтін, сөйлесе мақалдап сөйлейтін, аса ақылды, рухани қуатты, сұлу адам болған. Фариза анасы арқылы ертегі, аңыздарды кішкентайынан бастап құлағына құйып өседі. Фаризаның бірнеше өлеңдеріне арқау болған — аналар тақырыбы.

Оқушы: «Анама»

Кеудеңде мені тербеттің,
Жас шыбық енді көктеді.
Мінекей, мен де ер жеттім,
Еңбегің бекер кетпеді.
Өмірде мынау ең жақын
Аяулым сенсің, анашым!

Жылылықтан жаралған
Құшағы оның таң мекен.
Менің Айдай анамнан
Асқан сұлу бар ма екен?!
Мейірім-нұр төгілген,
Күн көзіндей жанары.
Ойымды оқып өңімнен
Дірілдейді қабағы.
Жердегі бар тағамнан
Ана сүті нәрлі екен.
Бұл жалғанда анамнан
Сүйікті адам бар ма екен?!

2-жүргізуші: Фариза Оңғарсынованың балалық шағы Нарын құмының арасында қарапайым жанұяда өтеді. Ол балалық шағына былай деп оралады: «Мен ылғи ер балалармен бірге өстім: қырда да, қыста да мен қатарлы қыз бала болып көрген емес. Жасырынбақ, доп ойнау, асық ойындары мені ер балалардан жеңілмеуге баулыды. Жазда құм арасында шырмауық, қарақат теріп, бұзауға мініп ауылға оралатынбыз. Текемет басу, өрмек құру, ши тоқу, арқан

есу — осының бәрі ауылдағы үлкен оқиғалар болатын».

Оқушы: «Оюлар»

Түрін-ай текеметтің! Асыл қандай!
Үңілдім үнсіз ғана басымды алмай.
«Келе ғой, қошақаным, өзіме!» деп,
Әжем кеп сипағандай шашымнан-ай.
Күйімді кешсендер-ау со беттегі,
Тұрғандай ана көңіл тербеп мені.
Жан бітіп жайрандады жан-жағымнан,
Қазақтың қошқармүйіз өрнектері.
Аңсаумен күнім өтті қанша менің,
Желбау да, басқұрда ма аңсау емім.
Әжемнің көзінде бұл оюларды
Таба алмай дала кезіп шаршап едім.
Елестеп көз алдыма сән шақтарым,
Келгендей құлағыма аңсатқан үн.
Түрінен текеметтің көріп тұрмын
Әжемнің тарамысты саусақтарын.
Шебер көп бұл заманда кілең керім,
Болмайды ажыратып түр-өндерін.
Сүрінбей өте алар ма ғасырлардан
Әжемнің оюындай жыр-өрнегім...
Болардай басқұр, өрнек маған медет,
Белгісі болған шақтан қарар жебеп.
Сүйсініп тұскиізге тұрып қаппын,
Көз жазып оюлардан қалам ба деп.

Мөлдір шық жасырынды жанарға кеп...

1-жүргізуші: Ф. Онғарсынова бала кезден қиялшыл болған. Ол қиялдауды былайша еске алады. «Маған бала кезден үлкен әсер еткен бір жай — қырдың түнгі аспаны. Жазда, көктемде далаға шықсаң, аспан беті самсаған жұлдызға толып, өзінің құпия әлеміне жымындап шақырғандай әсер беретін. Жеті қарақшы, Үркер, Ақбоз ат пен Көкбоз ат, Құс жолы... Олардың әрқайсысы туралы анам айтатын аңыздар... Аспанмен астасып жатқан дала. Осының бәрі адамды ойға, дүниенің неше түрлі құпияға толы әлеміне жетелейді».

2-жүргізуші: Әркімнің туған жері, туған өлкесі бар. Туған жерге, туған елге деген махаббат әр адамның жүрегінен орнын алады. Оған ақындар өлең жазса,

сазгерлер ән арнаған. Сол сияқты Фариза апамыз да өзінің туған жерге деген ыстық ықыласын өз өлеңдері арқылы бере білді.

Оқушы «Туған ауыл» өлеңін оқиды.

«Жайықтың толқындары» әні орындалады.

1-жүргізуші: Ақын туған жерімен қатар Маңғыстауды да ерекше қадір тұтқан. Әр жыл сайын Маңғыстауға ат басын бұрып, адамдарымен дидарласып, шұбатын ішіп, ақ жүрегінен өлеңдер шығарған.

Оқушы:

Маңғыстауда туғам жоқ, мұным мәлім,
Сезем бірақ қуаныш, мұнның бәрін.
Тартады да тұрады бір күш мені
Осы жаққа, неге екенін ұғынбадым.
Келмей жүрсем бұл жаққа төзім жылап,

Жүрегім де сүйрейді көзін бұлап.
Маңғыстауда патшадай сезінемін,
Неге екенін білмеймін өзім бірақ.
Маңғыстауда сән бөлек, ән де бөлек,
Сол аймақта жатқандай бар керемет.
Жігіттері мәрт мінез, жаны дарқан,
Ақыны асау, шетінен талғамы ерек.

2-жүргізуші: Ақын апамыз қазақтың салт-дәстүрінің ізімен бата-тілек те жазған. Үлкендердің батасын алу біздің қазақта ерекше бағаланған. «Ұл балаға бата», «Қыз балаға бата» өлеңдерін оқушылар өз мәнеріне келтіре айтады.

Оқушы: «Ұл балаға бата»

Жүсіптің дидарын берсін,
Махамбеттің иманын берсін,
Жаныңа даланың кеңдігін берсін,
Әзірет Әлидің ерлігін берсін!
Абылайдың байрағын берсін,
Бауыржан батырдың айбарын берсін!
Еліңе ырыс орнасын,
Жеріңе тыныштық орнасын!
Өсек-аяңның құрбаны болмасын,
Озбырлардың шұлғауы болмасын!
Алыс жолдарда,
Қалың орманда,
Тайғанақ құздарда,

Шатқалда, мұздарда,
Көлденен келер қазадан,
Жазықсыз төнген жазадан,
Әулие-әнбиелер қорғасын!
Ата-баба, әруақтар қолдасын!
Әумин!

Оқушы: «Қыз балаға бата»

Талдай бой берсін,
Сұңғыла ой берсін,
Жаздай жамал берсін,
Қардай жанар берсін!
Анаға шуақ болсын,
Ағаға қуат болсын,
Нәзік жаны болсын,
Елінің ары болсын,
Басына өнердің бағы қонсын,
Ақ орданың шамы болсын!

1-жүргізуші: Фариза апамыздың өлеңдері 1958 жылдан басыла бастаған. Оған алғашқы назар аударған адамның бірі — Әбділда Тәжібаев еді. Ол Фаризаның алғашқы жырларының-ақ оның бойындағы талантын танып, оны әкесіндей қолдады және ылғи да қадағалап, қуаттап, қуанып отырды.

1970-1977 жылдар аралығында Фариза Оңғарсынова «Қазақстан пионері» атты республикалық газеттің редакторы қызметін атқарды. 1978 жылы «Пионер» журналының бас редакторы болды. 1996 жылы депутат болып сайланды. «Құрмет белгісі», «Парасат» ордендерімен, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сыйлығымен, Қазақстан Президумы Жоғарғы Кенесінің Құрмет грамоталарымен, медальдармен марапатталды.

Сондай-ақ Фариза апамыз кішіге қамқор ақылшы болса, үлкенді құрметтей білетін өте ақылды, қарапайым адам, оның жора-жолдастары көп болған. Оның осы адамгершілікке толы ақындық өнерін, жақсы қасиеттерін бағалап көптеген ақын-жазушыларымыз апамызға арнап өлеңдер жазған.

«Фаризажан» әні орындалады.

2-жүргізуші: Фариза апамыздың жырлары автордың көп ойлауынан, қоғам шындығы мен өз басының мұңды күйлерін түйіндестіре толғаудан туған. Оның ойлары халықтың жарқын тіршілігі, адалдық, әсемдік туралы арман-мұратқа ұмтылады. Бірақ оған жетудің жолы оңай емес. Адам баласы өмір бойы осы ізгі арман үшін күресіп келеді. Фариза апамыздың басына жиналған ой да, одан туындайтын мұң да осының жалғасы. Сондықтан ол өмірдің, адам жанының күрделілігін жырлайды, өзін налытқан жайларды өлеңіне арқау етеді. Ақынның көптеген шығармалары шетел тілдеріне аударылған.

«Сырласу немесе ақын әйелдің анасымен диалогы» өлеңі оқылады.

Қорытынды: Фариза Оңғарсынова — өзінің бүкіл шығармашылық еңбегімен, шынайы талантының ірілігімен поэзия ханшайымына айналған бақытты тұлға! Қазақ қыздарының бәйшешек сезімдерін, қызғалдақ шақтарын, арғы-бергі тарихтағы қазақ әйелдерінің толғауы тоқсан тағдырларын мейлінше зор шындықпен, зор шабытпен асқақ та сұлу жырлаған сирек кездесетін жан. Оған ақынның «Сандуғаш», «Манғыстау маржандары», «Мазасыз шақ», «Шілде», «Дауа», т.б. кітаптарындағы көркемдік әлемге айналған лирикалары, парасатқа тұнған поэмалары, мақалалары, эсселері толық дәлел бола алады. Ақын Фариза Оңғарсынова адалдық, намысқойлық, жаны да таза, ары да таза ерлерге лайық биіктерде ғана көрінген ақын, қашан да сол биігінен көріне берсін.

Оқушы шығармашылығы: «Фариза апамыз» өлеңі оқылады.

А. НУГМАНОВА,

Б. ҚОЖАБАЕВА,

**Махамбет Өтемісұлы атындағы
мектеп-интернаты тәрбиешілері.**

Орал қаласы

Қадірлі ақын – Қадыр

Мақсаты: Белгілі қазақ ақыны – Қадыр Мырза Әлидің шығармаларын оқу, танып білу;

Балалардың танымдық қабілеттерін дамыту. Өз елін, жерін, туған халқын, тілін сүйе, құрметтеуге тәрбиелеу.

Көрнекіліктер: Ақын суреті, кітаптарынан көрме, интерактивті такта, «Ақын өмірі – өнеге көзі» өмірі, шығармашылығы туралы слайд, «Тапқыр болсаң, тауып көр!» жұмбақтардың шешуіне арналған суреттер слайды.

1-жүргізуші:

Өмір бойы өлең болып алаңы,
Өмір бойы қолдан түспей қаламы.
Ортамызда ақын отыр ақиық.

Мойындатып қала менен даланы, -
деп жерлес ақынымыз – Айтқали Нәріков Қадыр Мырза Әлидің ұлылығын көрсеткен.

2-жүргізуші: Жерлес ақынымыз Қадыр Мырза Әлидің аты үлкеннің де, кішінің де есінде өшпестей жатталып қалған. Қадыр ақынымыздың өмірбаянымен таныс болыңыздар (оқылады).

1-жүргізуші: Қадыр Мырза Әли – қазақ поэзиясының алып айсбергі, ойы терең, сезімі ұшқыр, асқан білімпаз, философ ақын.

«Қазақ тілі», «Бір жақсы, бір жаман», «Нұр» өлеңдерін оқушылар мәнерлеп оқиды.

«Қазақтарды шетелдік қонақтарға таныстыру» әні орындалады.

2-жүргізуші: Қадыр Мырза Әли – балажан ақын. Оның балаларға арнап жазған ертегілері, жаңылтпаш, жұмбақтары, өлеңдері, әндері өте көп. Ол осы шығармалары арқылы «Болашағымыз – балаларды адалдыққа, Отанын, елін, жерін сүйе, ата-ананы, салт-дәстүрді құрметтеуге, үлкендерді құрмет тұтуға, кішіге

қашан да қамқор болуға» шақырған.

1-жүргізуші: Біздер бүгінгі тәрбие сабағымызда Қадыр атамиздың балаларға арналған шығармаларына тоқталамыз. Қандай жұмбақ болса да тапқырлықты, білімділікті талап етеді. Бүгін біз атамиздың жұмбақтарын шешіп көрелік.

I бөлім «Тапқыр болсаң, тауып көр!»

Слайд арқылы интерактивті тактаға жұмбақ жазылады. Оқушы ұқсастығына қарап жұмбақты шешеді, жұмбақ шешілгеннен кейін жауабы суретпен көрсетіледі.

1. Дос үйіне түстің бе?
Түгел соның үстінде. (*Дастарқан*)
2. Апам үшін қам жеген,
Тозаң жұтып, шаң жеген.
Жатыр үйде айдаһар,
Ондай мешкей қайда бар? (*Шаңсорғыш*)
3. Қайнаған шілде де оған суық,
Ыссыға төзбегенді тығам қуып. (*Тоңазытқыш*)
4. Мұз жарғыш жүзіп келеді,
Бауыры қызып келеді.
Абайла, ойып түсер,
Ондайлар бұзық келеді. (*Үтік*)
5. Түгел айтсақ не бары:
Төрт құлақ та бір қарын. (*Қазан*)
6. Жылға дер ем – ақпайды,
Жылан дер ем – шақпайды. (*Арқан*)
7. Теңіздей түбі терең,
Сүнгіген жетер әрең. (*Білім*)
8. Жұмылмайтын жұдырық,
Бүгілмейтін білек. (*Күрек*)
9. Мың найзалы жалғыз батыр,
Жауларына алғызбай тұр. (*Кірпі*)
10. Сауыттан мықты шапаны,
Жәндіктің нағыз шабаны. (*Тасбақа*)
11. Дүниеге тұмсықсыз-ақ келеді,
Дегенмен тұмсығымен өледі. (*Қарандаш*)

12. Жоқ өзінде бас та,
Қас та,
Мойын да
Ұзындығы жазулы тұр бойында. (Сыз-
ғыш)

13. Жалпақ желке, сопақ беті,
Орманымды орап кетті. (Балта)

14. Жазда жатса тыныстап,
Дейді қыста «жұмыс тап!»
Тауға шықсаң жетектеп,
Қашады алып етекке. (Шана)

15. Жез қораның ішінде,
Темір құлын кісінеп,
Қайта келіп ісіне
Кіріседі кісі көп. (Қоңырау)

16. Көліксіз өмір сүрмейді,
Ғұмыры жаяу жүрмейді. (Ер тоқым)

2-жүргізуші: II бөлім «Кім жаңылмай айтады?»

Бұл бөлімде Қадыр атамyzдың жаңылтпаштарын айтамыз. Жаңылтпаштар жазылған қағаздар таратылады. Оқушылар жаңылтпашты тез әрі дұрыс айтулары керек.

Алма алма, бал ал!
Жая алма, жал ал!
Бес түп алма
«Бестік алғандікі.
Төрт түп алма
«Төрттік» алғандікі.
«Төрттік» алған
Бес түп алма алмайды.
«Бестік» алған
Төрт түп алма алмайды.
Беріп тай, лақты,
Алдым тайлақты.
Беріп тайлақты.
Алдым тай, лақты.
Көш кеш келді.
Бес ешкі өлді.
Шеше, кеше
Неше есе кесе
Көп алдыңыз?
Шемішке шақсаң шақ,
Шапшаң шақ.

Шөбінді шапшаң шап,
Шапшаң шап.
Үш кіші ішік піштім,
Бес кіші ішік піштім, -
Неше кіші ішік піштім?

1-жүргізуші: Ендігі бөлімде Қадыр атамyzдың өлеңдеріне сөз береміз.

«Мұғалима»
Менің мынау сезгенім:
Ол — кластың анасы.
Өзінің де,
Өзгенің
Баласы — оның баласы.
Қай кезде де, ол анық,
Қайғырмайды өзі үшін.
Біздер үшін қуанып,
Қызарады біз үшін.
Күнде «бестік» алсаң сен,
Онда басқа жоқ арман,
Ал оқымай барсаң сен,
Бір тал шашы ағарған.
Жақсы болсаң, шынында,
Қартаймас деп айта алам.
Жаңа оқу жылында
Жасарады қайтадан.
«Ана тілі»
Ана тілің — арың бұл,
Ұятың боп тұр бетте.
Өзге тілдің бәрін біл,
Өз тілінді құрметте!

2-жүргізуші. Енді диалог өлеңдерге сөз берейік.

«Не үшін?»
- Екі көзің не үшін керек?
- Жақсыларды көру үшін!
- Екі қолың не үшін керек?
- Елге көмек беру үшін!
- Құлақ деген не үшін керек?
- Ақыл-кеңес тыңдау үшін!
- Жүрек деген не үшін керек?
- Жауларымнан қыңбау үшін!
- Тіл мен жағың не үшін керек?
- Ақиқатты айту үшін!
- Ал аяғың?..
- Шетте жүрсем,

Туған жерге қайту үшін!

«Қайсысы қайда барады?»

- Қасқыр, қайда барасың?
- Қой қыруға барамын.
- Қарсақ, қайда барасың?
- Қаңғыруға барамын.
- Түлкі, қайда барасың?
- Тауық іздеп барамын.
- Маймыл, қайда барасың?
- Сауық іздеп барамын.
- Аю, қайда барасың?
- Бал тапқалы барамын.
- Майлан, қайда барасың?
- Мал баққалы барамын.
- «Кімге не жарасады?»
- Шегірткеге не жарасады?
- Секірген.
- Крокодилге не жарасады?
- Кекірген.
- Құланға не жарасады?
- Пысқырған.
- Жылқыға не жарасады?

- Ысқырған.

- Ақ тауыққа не жарасады?

- Шоқыған.

- Ақылдыға не жарасады?

- Оқыған.

2-жүргізуші: Бүгін, балалар, Қадыр атамyzдың даладай кең дүниесінің бір ұшқынын көргендей болдық. Енді атамyzдың сөзіне жазылған әндерді тыңдайық.

«Асыл әжем», «Тамаша», «Апам үшін», «Етікіші» әндері орындалады.

1-жүргізуші: Қадір атамyzдың сөзіне жазылған, барлығымыз сүйіп айтатын «Атамекен» әнін орындайық.

2-жүргізуші: Көңіл қойып тыңдағаныңызға көп рахмет!

Балғаным МҰРЗАХАЕВА,
№40 жалпы орта білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.
Орал қаласы

Әке – отбасы қорғаны



Мұрадым Тұяқұлы
Мырзағалиев,
Ғ. Қараш атындағы
Қараоба мектеп-
гимназиясының дене
тәрбиесі пәні мұғалімі.
Қараоба ауылы,
Казталов ауданы,
Батыс Қазақстан
облысы

Сайыстың мақсаты: отбасындағы әке рөлін нығайтып, әкелерді бала өміріне, мектептегі шараларға қатыстыру. Қызықты сайыс өткізіп, әкелерді мектеппен тығыз қарым-қатынас жасауға бейімдеу.

Балалардың әкесімен мақтанып, әкелерін үлгі тұтып, отбасылық құндылықтарын қалыптастыру.

Сайыстың барысы:

Жүргізуші:

Әке деген — биік шыңы адамның,
Әке деген — тірегі ғой ғаламның.
Әке деген — бойында аққан қаның да,
Шыққан тегің, ол негізің, жаның да.
Не десен де, әке жолы бір бөлек,
Қайда жүрсен, қолтығыңнан тұр демеп.

Нағыз әке ақылгөй де асқақ жан,
Барлық ұрпақ әкелерден басталған.

- Құрметті ата-аналар, ұстаздар, шақырулы қонақтар және оқушылар! Бүгін 9-сыныпта әке мен ұл арасында өткізілге-



лі отырған «Әке – отбасы қорғаны» атты сайысымызға қош келдіңіздер! Бұл сайысты оздырудағы мақсатым — әкелерді сайысқа қатыстыра отырып, әкелердің бала тәрбиесіндегі алатын ерекше орнын ұғындыру. Отбасы — Отанның бір бөлшегі екенін ескере отырып, жанұялық ынтымақ пен ұйымшылдыққа, бірлікке тәрбиелеу. Жас ұрпақ — ер балаларымыздың бойына ұлттық салт-дәстүрімізді, ер балаларға тән қасиеттерді қалыптастырып, елжандылыққа, бауырмалдылыққа баулу. Әкенің балаға берер өнегесі арқылы ұлдарға ер азаматқа тән қасиеттерді дарыту.

– Сайысқа қатысқалы отырған әкелеріміз бен балаларымызды таныстыруға рұқсат етіңіздер!

1. Бірінші жігіт — білімді,
Меңгерген бар ілімді.
Шапалақты аямай,
Қарсы алайық
Мадияр мен Мерам ағаны.
2. Білімді, өзі жан-жақты,
Ақыл десе өз-өзіне айбынды.
Ата-анасы мына біздің сыныптың
Қошеметтеп қол соғайық ағайын
Бағдат пенен Мереке ағамызға.
3. Біледі ол жақсы менен жаманды,
Өнеріміен тамсандырған талайды.
Талай қызық КТК да ойнаған,
Ортамызға шақырайық
Нұрберген менен Руслан ағамызды.
4. Келесі жұп салмақты,
Қай іске де сабырлы.
Нағашымен шығар күлімдеп ,

Қарсы алайық бәріміз
Табарак нағашысы мен Ерасыл жие-
нін.

Жүргізуші:

Әділ қазы, ақ қазыға бір сәлем,
Әділдікке бас иеді күллі әлем!
Жүйрік озар, сайыстарда неше бір,
Сарапқа сал әділдікпен шеше біл, -
дей отырып, осы сайыс ойынымызда кө-
ңіл-күйімізді, ортақ тіл табысуымызды
сырттай бақылып, сарапқа салар әділ
қазылар алқасымен таныс болыңыздар.

Сайысымызды бастамас бұрын сайыс-
тың кезеңдерімен таныстырып өтсем:

I кезең. Таныстыру;

II кезең. «Қас-қағым сәт» (салт-дәстүр-
ге байланысты сұрақ-жауап);

III кезең. Үй тапсырмасы (бұл кезеңде
әкелеріміз салат дайындаса, ұлдарымыз ұлт-
тық ойынымыз сақа ату ойынын ойнайды);

IV кезең. «Тығырыққа тірелгенде» —
бала тәрбиесіндегі жағдаяттан шығу бі-
лігі (жеребе лақтыру арқылы сұрақтар бе-
ріледі, ал сіздер, әкелер сол жағдайдан қалай
шығар едіңіз. Түсіндіріп, айтып бересіздер);

V кезең. Өз өнерлерін көрсету (бұл кезең-
де өнерлерін екеуі бірігіп көрсету қажет, би
немесе пародия болуы тиіс)

Жүргізуші:

Жұрт көңіліне жетсін әрбір сөздерің,
Көпшіліктің жеткізіндер көздерін.
Дәстүрменен бүгінгі үлкен сайыстың,
Сайыскерлер таныстырсын өздерін, -
деп алғашқы кезеңіміз — «Таныстыруға»
береміз.



Сайыскерлерге рахмет айта отырып, әділ қазы алқасынан бірінші кезең бағаларын білу.

Әсем әнге кезек беріміз.

«Әке туралы жыр» әні орындалады.

Жүргізуші:

Ақыл — тон аңдығанға тозбайтұғын,

Білім — кең қанша болса азбайтұғын.

Қатарың озып шауып бара жатса,

Арқаның ауруы не қозбайтұғын, - деп

II кезеңімізді бастаймыз.

«Қас-қағым сәт» сұрақ-жауап кезеңі

Салт-дәстүрге байланысты сұрақ-жауап кезеңін басталық.

№1

1. Жеті атаны ата. 1. Ата; 2. Әке; 3. Бала; 4. Немере; 5. Шөбере; 6. Шөпшек; 7. Немене;

2. Жігіттің қанша жұрты болады, атап беріңіз? Өз жұрты, қайын жұрты, нағашы жұрты;

3. Адасқанда бағыт көрсететін жұлдыз? Темірқазық.

№2

1. Бес қару? 1. Садақ; 2. Мылтық; 3. Найза; 4. Қылыш; 5. Айбалта;

2. Төрт түліктің пірін атаңыз? Түйе пірі — ойсыл қара, жылқы пірі — қамбар ата, сиыр пірі — зеңгі баба, қой, ешкі пірі — шопан ата, шекшек ата;

3. Қазақтың ұлттық музыкалық аспаптары? Домбыра, қобыз, жетіген.

№3

1. Екі ақынның өнер сайысы? Айтыс;

2. Жеті жоқты атаңыз? 1) Жерде өлшеуіш жоқ; 2) аспанда тіреуіш жоқ; 3) тас-та тамыр жоқ; 4) тасбақада талақ жоқ;

5) Аллада бауыр жоқ; 6) аққуда сүт жоқ; 7) жылқыда өт жоқ;

3. Әйгілі үш би? Төле би, Қазыбек би, Әйтеке би.

№4

1. Киіз үйдің жабдықтары? Кереге, уық, шаңырақ, сықырлауық;

2. Күн мен түн қай күні теңеледі? 22 наурызда;

3. Жеті қазынаны атаңыз? 1) ер жігіт, 2) сұлу әйел, 3) ақыл, білім, 4) жүйрік ат, 5) қыран бүркіт, 6) берен мылтық, 7) жүйрік тазы (ит).

№5

1. Үш арсызды атаңыз? Ұйқы арсыз, тамақ арсыз, күлкі арсыз;

2. Теріден тігілетін киім? Тон;

3. Жеті жұтты атаңыз? 1) Құрғақшылық; 2) жұт (мал қырылу); 3) өрт; 4) оба (ауру); 5) соғыс; 6) топан су; 7) зілзала (жер сілкіну).

№6

1. Байғазы дегеніміз не? Жаңа киімге берілетін жоралғы;

2. Баланың атқа мінгізу салтанаты қалай аталады? Ашамай;

3. Бес дұшпанды атаңыз? Өсек, өтірік, мақтаншақ, еріншек, бекер мал шашпақ.

Сайыскерлерге рахмет айта отырып, әділ қазы алқасынан екінші кезең бағаларын білу.

Жүргізуші: Сыныбымыздың ақыны Беккали Мақсатты қарсы алайық.

Фариза Оңғарсынованың «Перзент сөзі» өлеңі оқылады.

III кезең. Үй тапсырмасы (бұл кезеңде әкелеріміз салат дайындаса, ұлдарымыз ұлттық ойынымыз — сақа ату ойынын ой-

найды)

Бұл ойымыздың мақсаты — ұмытылып бара жатқан ұлттық асық ойынын насихаттау, оқушыларды мергендікке, шапшаңдылыққа баулу.

5 минут уақыт беріледі.

Әділ қазы алқасынан үшінші кезең бағаларын білу.

«Әкешім» әні орындалады.

IV кезең. «Тығырыққа тірелгенде» — бала тәрбиесіндегі жағдаяттан шығу білігі.

(конверт таңдау арқылы ситуациялық жағдай беріледі, ал сіздер әкелер сол жағдайдан қалай шығар едіңіз. Түсіндіріп, айтып бересіздер)

1. Балаңыз теледидардан қызықты мультфильм көріп отыр, осы сәтте «Қазақстан» ұлттық арнасынан сіздің сүйікті телехикаяңыз басталды. Сіздің әрекетіңіз қандай?

2. Сіздің балаңыз сабақта үздік болғандықтан сыныптастары бейуақытта сабақ сұрап мазалайды, телефонға тыным бермейді? Сізге бұл ұнамайды. Сіздің әрекетіңіз?

3. Сіздің балаңыз жақсы спортшы, бірақ сабақ үлгерімі төмен, сондықтан анасы спорттық үйірмелерден шығарып алмақшы, сіздің әрекетіңіз?

4. Сізге балаңыз мектепте өзінен жоғары сыныпта оқитын қызды ұнатып қалғанын айтты. Сіздің көзқарасыңыз. Балаңызға қандай ақыл айтасыз?

Әділ қазы алқасынан төртінші кезең бағаларын білу.

Жүргізуші:

Кімдердің өнері бар қаншалықты,

Би билеп, ал біреуі ән

салыпты.

Бүгінгі сайысымызда бәйге алуға, Қатысушылар аянбай-ақ жан салыпты.

Сайысымыздың соңғы кезеңі **Өз өнерлерін көрсетуге** кезек берелік.

V кезең. Өз өнерлерін көрсету

(Бұл кезеңде әкесі мен ұлы екеуі бірігіп өнерлерін көрсетуікерек, би немесе пародия болуы тиіс)

Соңғы кезеңнің бағаларын білу.

Бүгінгі «Әке — отбасы қорғаны» тақырыбындағы сайысының қорытындысын жариялауға сөз кезегін әділ қазы алқасына береміз.

Қорытынды.

Отбасындағы ұл тәрбиесінде әкелердің орны ерекше. Бұл жағынан аналардың балаларына «әкеңмен ақылдас», «әкең біледі», «әкеңнің айтқанын істе» сияқты дәстүрімізде бар сөздерді айтып отыруы қандай ғанибет. Отбасының алтын тірегі — әке. Әкеміз асқар тауымыз, ендеше асқар тауымыздың еңсесі биік болсын дейміз. Бүгінгі шараға қатысқан әкелерімізге, әділ қазы алқасына алғыс білдіреміз. Еліміз аман, жұртымыз тыныш болсын. Сау-саламатта болыңыздар!



Рухани ренессансқа старт

Руханият адамзат өркениетінің жалғыз кепілі. Тарихымыз ұлттық руханияты теперіш көрген, рухани тұлғалары итжеккен барып, қорғасын оққа байланған ұлт екенімізді баяндайды. 300 жылдық саяси, рухани, мәдени, әдеби, тарихи экспансияға ұшыраған ұлттың өз өзіне келуіне буын алмасар уақыт керек. Деколонизация процесі ұлт руханиятын емдеудің бірден-бір тәсілі. Өркениетті қоғам да өмір сүру кез келген әлеуметтің мақсаты. Ақордадан жарияланған ақжолтай хабар, ұлт руханиятына қос қолдап кіріскен биліктің бастамасын айқындайды. «Зерделі ұлт» концепциясы ел ертеңінің нық тұруына негізделген дұрыс қадам. Ұлт зердесінің бойына зиялылық сипатын сіңіру социумның тұрмыстық деңгейден болмыстық деңгейге дамуына бірден бір жол салатын игілігі икемді іс. Ұлттық мәдени, әдеби мұраны насихаттау, заманауи кітапханалар базасын қаңтарға дейін қалыптастырып болу деген тұжырым, кезек күттірмейтін мәселенің маңызын жедел ұғындырып тұр. Әлем желі дегбірін қашырып, тұлғалық пікірді ұсақтап, жүйесіз жаһандық догмалар құтына қол сала бастаған тұста, осындай жеделдіктен асқан айбынды амал жоқ. Ақпарат ағынының тасқыны соншалық, бүгінгі

жаңалық ертеңге жарамай қалатын уақытта, ұлт зердесіне кітаби таным арқылы иммунитет қалыптастыру халық қамына жасалған айтулы жақсылық болар еді.

Кітап оқылуына құрақ ұшып насихат жасау, жаңа кітаптарды оқырмандарға кезек күттірмей хабарлау, мәдени көпшілік шараларды, әдеби кездесулерді, тың туындылардың тұсау кесер рәсімдерін Ақтөбе облысы бойынша С. Бәйішев атындағы облыстық әмбебап-ғылыми кітапхана аясында өткізу қай кезде де толассыз ұйымдастырылып келеді. Ұлт руханиятына қисапыз қызметтің қарқыны мәдениет ошағынан бастау алуы да заңдылық деп санаймын. 2026 жылдың алғашқы жартысында осы ұғымның шеңберінде бірнеше көлемді шаралар атқарылды. Солардың негізгілерін ақпараттық хабарлама ретінде де ұсынуға болады. 22 қаңтар күні С. Бәйішев атындағы облыстық әмбебап ғылыми кітапханасында жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, «Бибі-Ана» қайырымдылық қорының президенті, «Парасат»,





«Құрмет» ордендері және халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері Бибігүл Иманғазинаның «Биби-Сана» кітабының таныстырылымы өтті. Аталған шараға Ақтөбе облыстық мәдениет, арихивтер және құжаттама басқармасының басшысы Алтынай Юнисова, ақын, халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері, Қазақстан Жазушылар одағының Ақтөбе облысындағы өкілі Бауыржан Құрманқұлов, Қазақстанның құрметті журналисі, Ақпарат саласының үздігі Жанғабыл Қабақбаев, жазушы, сатирик, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі Төрежан Мәндібай, ақын, Қазақстан Жазушылар одағының Ақтөбе облыстық филиалының директоры Бижан Қалмағанбетов сынды өңірге белгілі қаламгер қауым және автордың інісі Мұратбай Қабиев, туысы Кенжебай Сүйеумағамбетов қатысты.

14 наурыз күні Ақтөбе облысында қазақ өнерінің алыбы, композитор, музыкант Ахмет Жұбановтың 120 жылдық мерейтойына орай «Саз әлемінің Сардары» атты облыстық оқырмандар конференциясы өтті.

Шараның негізгі мақсаты — ұлттық музыканы насихаттау, жас ұрпақтың өнерге деген қызығушылығын арттыру болды. Конференция барысында Ахмет Жұбановтың мұрасы мен ұлттық өнерге қосқан зор үлесі туралы бірнеше баяндамалар ұсынылды. Баяндамашылардың қатарында:

- «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, ҚР мәдениет қайраткері — Исмагулов Аманжол Дюсенұлы;
- Ақтөбе облыстық өлкетану музейінің қор қызметкері — Жақсылыкова Зейнеп Айжарыққызы;
- Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің жоғары, арнайы пәндер оқытушысы, педагог-зерттеуші — Шумақова Шолпан Ахметқызы;
- Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің «Музыкалық білім» білім бағдарламасының 2-курс магистранты, «Халықтық ұжым» «Әлия Гүлі» қазақ би ансамблі және Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің концертмейстері — Кадыр Жанетта Нұрланқызы;
- Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің «Музыкалық білім» бағдарламасының 3-курс



студенті — Сартаев Бауыржан Бегенішұлы. Ғылыми жетекшісі: Мукеева Нуржамал Ерсаиновна, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент. ZOOM платформасында Ахмет және Ғазиза Жұбановтар мұрасын зерттеу (мемориалды музей) бөлімінің жетекшісі Бүеш Рыскуль Сагатовна, филология ғылымдарының кандидаты, С. Бәйішев атындағы университеттің академиялық доценті Жұбанова Ардақ Есетқызы, пианист және композитор, «Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығының иегері, Қазақстан Композиторлар одағының мүшесі, халықаралық байқаулардың лауреаты Карина Нұрланқызы Измайлова өз естеліктерімен бөлісті. Конференция аясында Ахмет Жұбановтың белгілі шығармалары — «Көктем», «Тәжік биі 1», «Тәжік биі 5», «Би күйі» туындылары орындалды. Бұл композициялар қазақ музыкасының рухани әлеміне қосқан бағалы үлесі болып табылады. «Ұлттық өнердің жанашыры» атты кітап көрмесі ұйымдастырылды. Көрмеде Ахмет Жұбановтың өмірі мен шы-

ғармашылығына арналған әдебиеттер таныстырылып, ұлттық өнерді насихаттау мақсатында әдеби материалдар ұсынылды. Конференцияға мәдениет қызметкерлері, Ахмет Жұбанов атындағы Ақтөбе музыкалық колледжінің және Ақтөбе жоғары гуманитарлық колледжінің студенттері, БАҚ өкілдері қатысты. Ахмет Жұбановтың шығармашылығына арналған бұл конференция — ұлттық мәдениетті дәріптеуге бағытталған маңызды рухани іс-шаралардың бірі. Мұндай шаралар жас ұрпақтың өнерге деген құштарлығын оятып, елдің мәдени мұрасын сақтау мен дамыту жолында маңызды қадам болып табылады.

12 сәуір — Ғылым қызметкерлері күні аясында ғалым, тарихшы, Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясының академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Манаш Қабашұлы Қозыбаевтың туғанына 95 жыл толуына орай «Ғұмыры ғибратты ғалым» атты республикалық ғылыми-теориялық конференция өтті. Шараға ZOOM

қосымшасы арқылы Алматы қаласынан ҚР Орталық мемлекеттік архивінің Әлеуметтік зерттеулер орталығының жетекші ғылыми қызметкері, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент, манаштанушы, ғалымның шәкірті З.М. Төленова, академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды ұлттық зерттеу университетінің «Тұлғатану» ғылыми-зерттеу орталығының директоры Ж.Ә. Жұмабеков, Қостанай облыстық тарихи-өлкетану музейінің экскурсия жетекшісі Т.З. Мұханбетқали, Ақтөбе облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғылыми қызметкері, ҚР Журналистер одағының мүшесі, мәдениет саласы мен мемлекеттік қызметтің үздігі, тарихшы-өлкетанушы Е.М. Қыдырғали, Қ. Жұбанов атындағы университеттің «Тарих» кафедрасының аға оқытушысы, PhD докторы Н.Е. Есетов, Ш. Берсиев атындағы жоғары аграрлық-техникалық колледжінің арнайы пән оқытушысы Н.Т. Кулшаров, сондай-ақ АЛТ гуманитарлық-техникалық, Еуропалық экономика, бизнес және құқық жо-

ғары колледждерінің оқытушылары мен студенттері, «Елмұра» ұлттық-танымдық клубының мүшелері және кітапхана оқырмандары қатысты. Шара барысында кітапхана оқырмандарына кітапхана қоры негізінде Манаш Қозыбаевтың өмірі мен еңбек жолына арналған «Тарих төріндегі тағылымды тұлға» атты кітап көрмесі ұсынылып, оның ғұмыр жолына арналған бейнебаян көрсетілді. 17 сәуір күні Ұлттық кітап және Кітапханашылар күніне арналған «Кітап – ұлттық құндылық» кітап фестивалі аясында ақын, аудармашы, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, ҚР Мәдениет саласының үздігі Гүлімай Әбішқызының «Бақытты баланың кітабы» және «Құлдыр-құлдыр құлыншақ» қос кітабы таныстырылды. Шараға Ақтөбе облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының бөлім басшысы Назимат Демешова, ақын, халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері, Қазақстан Жазушылар одағы Ақтөбе облыстық филиалының тө-





рағасы Бижан Қалмағанбетов, профессор, филология ғылымдарының докторы, «Үздік өлкетанушы» төсбелгісінің иегері Жұманазар Асанов, ақын, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі Нұрлыбек Қалауов, кәсіпкер Райгүл Алданышқызы және қаламгер қауым, оқырмандар қатысты. Автор шығармашылығындағы өзгерістер мен бүгінгі қазақ балалар әдебиеті жайлы ойларын айтты. Қазақ балалар әдебиетінің қамбасын байытуға белсене атсалысып жүрген Гүлімай Әбішқызы 2025 жылы Едіге батырдың ерлігіне арнап «Ер Едіге» ертегі кітабын шығарды. Биылғы қос кітабына бала тілінің дамуына, адами қасиеттерді сіңіріп, бой түзеуіне ықпал ететін өлеңдері мен жұмбақтары енген. Кеш барысында ақынның балаларға арналған «Менің елім», «Мейірім бесігі», «Рәміздерім — мақтаным», «Жаттығу», «Қуыршақ» және «Кім ұтылды, кім ұтты?» өлеңдері оқылды. Қаламгердің шығармашылығына арналған «Жұртымның жусан жырымын...» кітап көрмесіне библиографиялық шолу жасалды.

Оқырман руханиятына қызмет жолында атқарған осындай амалдарды жыл бойы ұйымдастыра беретін кітапхана ұжымы, өз қызметкерлерінің осы саладағы әріптестердің ортақ кәсіби дамудың жолындағы біліктілік күзіреттерін мемлекет саясатымен ұштастыру бойынша да семинарлар өткізіліп келеді. Облыстың бас кітап үйі ретінде осы жылдың аясында 23 сәуір Ұлттық кітап күні мен Кітапханашылар күніне орай «Зияткерлік даму және оқу мәдениеті: жаңа көзқарастар» тақырыбында облыстық кітапханашылар форумы ұйымдастырылды. Облыстық кітапханашылар форумы YouTube платформасында тікелей эфирде ұйымдастырылып, кең ауқымды кәсіби алаңға айналды. Қалалық, аудандық және ауылдық кітапханалардан 547 кітапханашы мен оқырман қатысып, шараны онлайн форматта тамашалады. Форум барысында кітапхана саласының өзекті бағыттары сараланып, жаңа көзқарастар мен тиімді тәжірибелер ортаға ұсынылды. Тікелей эфир кезінде жаңа көрермендер қосылып,

арнамызға тіркелушілер санының артуы — оқу мәдениетіне деген қызығушылықтың жоғары екенін көрсетеді. Аталған форум кәсіби ой алмасуды жандандырып, кітапхана ісін дамытудың заманауи үрдістерін айқындауға ықпал еткен маңызды іс-шара болды. 5 маусымда С. Бәйішев атындағы облыстық әмбебап ғылыми кітапханасында кітапхана қызметін насихаттаудың заманауи тәсілдеріне арналған «Кітапхана жарнамасы: дәстүр мен инновация үйлесімі» атты семинар-тренинг өтті. Іс-шара барысында кітап оқу мәдениетін дамыту, кітапхана имиджін қалыптастыру, қоғаммен тиімді коммуникация орнату, PR және медиа технологияларды пайдалану, әлеуметтік желілердегі белсенділікті арттыру, SMM құралдары мен жасанды интеллект мүмкіндіктерін кітапхана тәжірибесіне енгізу мәселелері жан-жақты талқыланды. Кітапхана мамандары үшін «AI Club» (Жасанды интеллект клубы) аясында жаңа технологияларды үйретуге арналған тұрақты тренингтер мен сабақтар өткізіледі. Кездесулер барысында қатысушыларға заманауи нейрожелілердің қыр-сыры үйретіледі.

Мемлекет басшысы мәлімдеген «Зерделі ұлт» жобасы еліміздің рухани-зияткерлік импульсіне бағыт-



талған бірден бір бағдарлама. Осы тұрғыда кітапханалардың атқаратын қызметтері өте маңызды. Оқырманмен жіті байланыс орнатып, үнемі кітапхана аясына тарту тұрақты рухани дамудың қоғамдық эффектісіне апарар амал екені сөзсіз. Бүгінде С. Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының кітап қоры 310 мың дана. Оның ішінде мемлекеттік тілде 110 мың дана. Қазіргі таңда 20 142 құжат сандық нұсқаға көшіріліп, оқырман сұранысына қызмет етуде. Жаһандық технологиялар, жасанды ақпараттық сана заманында жас буынды кітапханаға тартып, кітап мазмұнын заманауи құралдар арқылы насихаттау негізінде қабылдаған жобаларымыз өз жемісін кезең сайын беріп келеді. Жан жақты әдістемелік амалдар арқылы жүзеге асырылатын: «Тарих

тұңғығындағы тұлғалар», «Тарихы терең Ақтөбе», «Әдебиет тағылымы», «Өнер — өмір өрнегі», «Kitaphana Caravan», «Dialog кеңістігі», «Kitap Live», «Magic Bag» жобалары кітапхана оқырмандарына тұрақты қызметін ұсынып, тың дүниелерін тиянақты жүргізіп жүр. Әр ұлт өз тегі мен тамырынан жырақтамай, өз ата мұрасын бала жастан тұтынып, зердесіне ұлттық кодының іргетасын бекіткенде, қандай да болсын «рухани рәкеттердің» құрсаулауынан аман шығар, пайымы парасатпен өрнектеліп, түйсік табаны таймайтын тұлға болары анық. Сондықтан, ұлттың зердесі зиткерлік пен зиялылықпен бекімей, ұлт руханиятына қол

сұғу кез келген дұшпанға оңтайлы орай. Кітап оқитын ұлт, әдеби мұрасын меңгерген ұлт болу әр адамнан, әр отбасынан басталуына мемлекет жол ашып, жағдай жасауы науқандық сипатта емес, ұлттық деңгейде жүзеге асса, қазақ ұлтының рухани ренессансына старттың басталғаны. Руханиятқа жаңа бедермен жол салу, мемлекет тарапынан қолдаудың болуы әр адам үшін қуануға тұратын жағдай.

Сұлушаш ХАКИМОВА,
С. Бәйішев атындағы Ақтөбе
облыстық әмбебап ғылыми
кітапханасының директоры.
Ақтөбе қаласы

Ұлттық ізден жаңылмау — басты міндет

Ақтөбе қаласы С. Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасында өлкетанушы, ардагер ұстаз Райгүл Серғалиевамен «Ұлттық құндылық — ұлт қорғаны» тақырыбында сыр-сұхбаты өтті. Шараға өңірдегі қаламгер қауым, журналистер, ардагер ұстаздар, Ақтөбе қаласындағы білім ошақтарының мұғалімдері және оқырман жастар қатысты.

Райгүл Ақтөреқызы білім саласында 1981-2025 жылдары арасында үздіксіз еңбек етіп, қосымша облыстағы «Білім жетілдіру және Қайта даярлау институтында» әріптестеріне озық тәжірибесімен бөліскен.

Шарада әріптестері ҚР журналистер одағының мүшесі, филолог, ардагер ұстаз Асылгүл Арықова, «ҚР Алтын кітабына» енген ардагер ұстаз, филолог Күмісай Қожантаева және



Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті «Экономика» кафедрасының оқытушысы Ғалым Мүсіров автордың қазақ руханиятына қосқан үлесін атап өтті.

— Біз әріп танығаннан бастап кітап оқып, өлең-жырға әуес боп өскен буынбыз. Жыраулар поэзиясын сіңіріп, ұлттық тәрбиенің қайнар бұлағынан сусындадық. Сосын да болар замандастарымыз ұлттың жоғын іздеу, кетігін бүтіндеу үшін қолдан келгендерін аянып қалмайды. Олардың көбі білім саласындағы жауапты міндет пен күрделі қызметтен бөлек, терең ізденістерге бет бұрып жүр. Осы қатардан Райгүл Ақтөреқызы да жарқырай көрініп, ел ішінде кітап оқуды насихаттап, ата-баба жолын дәріптеп келеді, - деді ардагер ұстаз Күмісай Жұмабайқызы.

Сыр-сұхбат барысында ардагер ұстаз Райгүл Серғалиева былтыр жарық көрген «Ұлттық құндылық — ұлт қорғаны» кітабын шығарудағы мақсатын түсіндіріп, сондай-ақ кітаптағы «Ұлттық код», «Қазақтың төрт даналығы»,



«Алаш арыстарының арманы», «Ата дәстүр мен қазақы жөн-жоралғылар» және «Қазақ даласындағы отбасы институты мен халық педагогикасы» жайлы ойларын тарқатты.

— Біраз жыл уақытымды осы білім беру саласына арнағасын бала психологиясынан бастап, ересек адамдардың да рухани сұраныстарын зерттеуді мақсат еттім. Ұлттық құндылықтар, кешегі Алаш арыстарының қиын да қилы тағдырлары, сондай-ақ ұлттың көзін ашудағы еңбектері, халық педагогикасының бүгінгі көрінісі



ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚ-ҰЛТ ҚОРҒАНЫ
СЫР-СҰХБАТ





жайлы көп іздендім. Қызығы, дәл осы ізденіс барысында өзіме беймәлім боп келген, бұл уақытқа дейін тек бір жағынан пайымдаған тақырыптардың әлдеқайда ауқымды екенін, кейбір дүниелерде көп білу керек болатынын түсіндім. Кейінгі жас буын осы жолды жалғап жатса, нұр үстіне нұр болар еді. Бүгінгі қоғамға қажет боп отырған рухани құндылықтарға жан бітіріп, жоғалып бара жатқан ұлттық жөн-жоралғыларды қайта әкелуіміз керек. Осы ретте ұлттық ізден жаңылмау — басты міндет, - деген Райгүл Ақтөреқызы жас ұрпақтың санасы ұлттық өнеге-өсиетпен сусындауы керек екенін, кешегі бабаларымыздың бала тәрбиесіндегі ұстанымдарын жаңғыртуды көздейтінін жеткізді.

Жыршы-термеші Жетес Жәмеков қазақы жыр-термелерді тарту етсе, сазгер, патриоттық бағыттағы әндердің авторы Орынгүл Исмағұлова «Батыр Бауыржан» әнін шырқады.

Кітапта қазаққа керек дүниенің көбі қамтылған. Соның ішінде біздің, қазақтың қай өнер түріне де жетік, тез иегере кететінін анық көрсетеді. Со-

ның бүгінгі күнге дейін үзілмей жалғасып келе жатқанын да жазады. Кей мақалсына қозғау болған кейіпкерлерінің шеберліктері және қоғамдағы жан-жақты азаматтардың еңбектері туралы тарқатылады. Мәселен, сабын кайнатып, іс тігетін, бау-бақша егудің қыр-сырын меңгерген Ақтөбе қаласының тұрғыны Қымбат Қазыкенова жайлы «Ол туралы ауыл-аймағындағы абысын-ажындары «Қымбат бір өзі жеті әйелге татиды» дейді екен», - деп жазады. Кітап кейіпкері, қолөнер шебері қазақтың қолөнерінің қыр-сырына тоқталды.

— Ата-бабаның игі дәстүрлерін, ізгі қасиеттерін үлгі-өнеге етіп жүрген және заманға сай бола жүріп, кешегі құнды дүниелерді өмірлік бағдар еткен дұрыс. Өз басым бабаларымыздың салып берген ізінен көп жұмбақтың жауабын тауып жатамын. Дала философиясы жатыр онда. Еңбекпен жетілуімізге де ықпал еткен де осы ата дәстүр. Ал жалпы осы тәлім-тәрбие, жасап жатқан қолөнерім, кәсібімнің бәрі енемнің мектебі. Бұл кітапта менің кішкентай да болса еңбегімді

жарқырата көрсеткен Райгүл Ақтөреқызына зор алғыс! Ұлттық тәрбиені насихаттайық, - деді Қымбат Қазыкенова.

Расында да, кітапты қолға алғаннан-ақ автор шебер адамдарды кейіпкер етіп, оқырмандарды, оның ішінде жасөспірімді еңбекпен тәрбиелеуге үндеп отырғанын байқап, дәл осы дүние оның көп мақсатының біріне айналғанын анық аңғарасыз.

Ақтөбе қаласындағы «№9 Бәйшешек» балабақшасының әдістеме меңгерушісі Гүлмира Төремұратова автордың кітабындағы ұлттық дәстүр-салтты дәріптеумен балабақша ұжы-

мы жұмыстанып жатқанын жеткізді.

Шараны қорытындылаған кітапхана директоры Сұлушаш Хакимова ұлттың ең негізгі құндылықтарын тілге тиек етіп, ардагер ұстаз Райгүл Ақтөреқызына ізденісте зор қуат-жігер мен абырой тіледі. Сонымен бірге оқырман жастарды кітап оқуға шақырды.

**Аманжол ИСЛАМҒАЛИ,
С. Бәйішев атындағы Ақтөбе
облыстық**

**әмбебап ғылыми кітапханасының
қызметкері.
Ақтөбе қаласы**

Кітапхана қорындағы сандық жүйе

Жаһандық даму дәстүрлі деңгейден, сандық сұраныстарға бет бұра бастады. Ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуы қоғам өмірінің барлық саласына өзгеріс енгізіп отыр. Соның ішінде кітапханалардың қызметі де жаңа деңгейге көтеріліп, дәстүрлі қорларды цифрлық форматқа көшіру кеңінен жүзеге асырылуда. Кітапхана қорын цифрландыру – бұл кітаптарды, қолжазбаларды, сирек басылымдарды және басқа да құжаттарды электрондық форматқа көшіру арқылы оларды ұзақ мерзімге сақтауға және пайдаланушыларға қолжетімді етуге бағытталған үдеріс. Цифрландыру нәтижесінде құжаттардың ұзақ мерзімге сақталуы қамтамасыз етіліп,

түпнұсқа басылымдардың физикалық тозуы азаяды. Кітапхана қорын цифрландыру мәдени мұраны сақтаудың тиімді тәсілдерінің бірі болып табылады. Мәдени мұра – халықтың тарихи жады мен рухани құндылығы. Сондықтан кітапхана қорында сақталған





сирек кітаптар мен құжаттарды сақтау және олардың қолжетімділігін қамтамасыз ету — бүгінгі күннің маңызды міндеттерінің бірі.

Сақтаған Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы да заман талабына сай қызмет көрсету үлгісін жаңартып, оқырманға кітапты заманауи тәсілмен ұсынуға бет бұрды. Жаңа технологияларды игеру арқылы көптеген игі істер атқарылып жатыр. Солардың бірі «Деректі мұраны цифрлау» жобасы. Осы жоба аясында кітапхана қорын цифрландыру жұмыстары қарқынды жүргізілуде. Бұл бағыттағы жұмыстарды тиімді жүзеге асыруда қызметкерлермен қатар Bookeye 5 планетарлық кітап сканері де маңызды рөл атқарып келеді. Бұл құрылғы кітаптарды, қолжазбаларды, мұрағат құжаттарын, газеттерді және басқа да көлемді материалдарды олардың түптеліміне зиян келтірмей жоғары сапада цифрландыруға арналған.

Bookeye 5 сканерінің басты артықшылықтарының бірі — кітапты толық ашуды талап етпейтін планетарлық сканерлеу технологиясы. Соның арқасында сирек кездесетін және ескі басылымдардың түптелімі бүлінбейді, қағазы зақымданбайды. Бұл, әсіресе, тарихи және мәдени мұра болып

саналатын құжаттарды цифрландыруда өте маңызды. Қысқа уақыт ішінде көп көлемдегі әдебиеттерді цифрландыруға мүмкіндік беретін бұл құрылғы электрондық кітапхана қорын толықтыруға, пайдаланушыларға сапалы цифрлық қызмет көрсетуге және ғылыми-ақпараттық ресурстардың қолжетімділігін кеңейтуге ықпал етеді.

Кітапхана қорын сандық жүйеге енгізу — уақыт талабы ғана емес, ұлттық тарихи-мәдени мұраны сақтау мен оны әлемдік ғылыми-ақпараттық кеңістікке танытудың маңызды құралы. Бұл бағыттағы жұмыстар кітапханалардың ақпараттық әлеуетін арттырып, білім мен ғылымның дамуына, қоғамның цифрлық мәдениетінің қалыптасуына елеулі үлес қосады және ұлттық мәдени мұраны болашақ ұрпаққа жеткізуге мүмкіндік береді. Сондықтан кітапхана қорларын цифрландыруды жетілдіру және заманауи ақпараттық технологияларды кеңінен енгізу қазіргі қоғамның маңызды міндеттерінің бірі болып қала береді. Жаңаша даму қоғамдық үрдіске енген сайын, кітапхана әлемінің де сандық форматта негізделуін талап етеді. Бұл талап бүгіннің және болашақтың игілігі.

**Айнұр КЕЛМАГАМБЕТОВА,
С. Бәйішев атындағы Ақтөбе
облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасының
кітапхана процестерін
автоматтандыру
бөлімінің меңгерушісі.
Ақтөбе қаласы**

Көне дүние кемеңгерлері кітапханада

Тарих ілгері жылжыған сайын оның жылдамдығына көзіңнің анық жететіні сөзсіз. Болып жатқан маңызды оқиғалар да шоғыр-шоғыр. Күннің батуы мен шығуынан тұратын осы уақыт кеңістігінде адам баласы алақұйын алға ұмылып, асығыс өмір сүретін заманда жүргендейміз. Бәрін саралау мүмкін емес, дегенмен әлі де болса кітап оқу мәдениетінің өрісі шексіз. Қазір заман өзгерді, желі заманы, шапшаңдық пен технология заманы келді. Ол да дұрыс шығар. Дегенмен, күнделікті күнкөріс қамымен қатар одан гөрі биіктеу, өрелі мәселелерге ден беретін уақыт келген секілді. Оған себеп жақында Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың қоғамдағы кітап оқу мәдениетінің маңыздылығына ерекше тоқталғаны және бұл үрдіс-

ті ұлттың басты құндылықтарының біріне айналуы керектігін атап өткені. Кеңес өкіметінің құрамында болған кезең қазақ халқының күнделікті тіршілігі мен мәдениетіне әсер етпей қоймағаны белгілі, сондықтан болар кітапхана сөресіндегі сирек кітаптар дені орыс әдебиетін құрайды. С. Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының негізгі қорды сақтау бөліміндегі қазақ тіліндегі сирек кітаптардың саны мен сапасы біршама. Жүйелі түрде жыл сайын толығыпта келеді. Қазір қордағы негізгі кітаптар тізіміне тоқталып өтсек:

- Алматы қаласында 1941 жылы «Қазақтың мемлекеттік біріккен баспасынан» басылып шыққан «Қобыланды батыр кітабы»;

- А.Ж. Машановтың 1948 жылы



Алматы қаласында «Қазақ ССР Ғылым Академиясының баспасынан» шыққан «Жер сыры» атты кітабы;

- М. Ғабдулиннің 1948 жылы Алматыда «Қазақтың мемлекеттік оқу құралдар баспасынан» жарық көрген «Алтын жұлдыз» атты кітабы;

- С. Мұқановтың Алматыда 1949 жылы «Қазақтың мемлекеттік оқу құралдар баспасынан» шыққан «Сұлушаш» поэмасы;

- Алматы қаласында 1949 жылы «Қазақтың мемлекеттік біріккен баспасынан» басылып шыққан Ә. Тәжібаевтің, Ә. Сәрсембаевтың, Т. Жароковтің өлеңдері мен поэмалары;

- Алматыда 1951 жылы М. Өтемісұлының «Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасынан» басылып шыққан «Өлеңдер» жинағы;

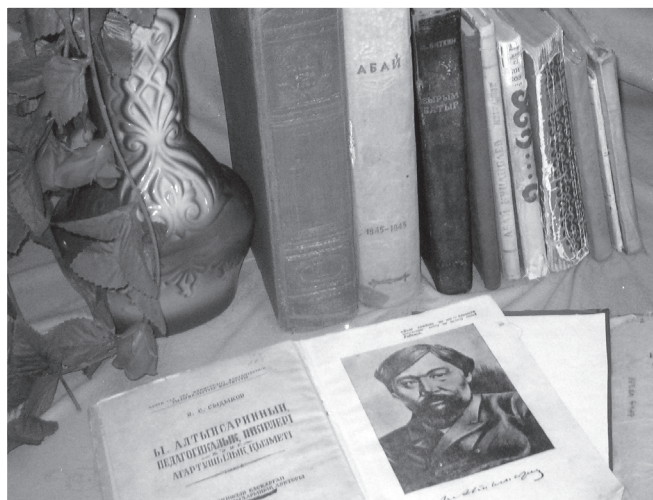
- Алматы қаласында 1959 жылы «Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасынан» басылып шыққан



Ө. Қанахиннің «Мұрагер» әңгімелер жинағы негізгі қорды сақтау бөлімінің сирек және құнды кітаптар қатарынан орын алған әдебиеттер.

Сирек кітаптар қоры — кез келген кітапхананың шежірелі сарқыты. Сондықтан баспа ісінде, көркем әдебиеттердің жинақталу жүйесінде көне кітаптардың алғашқы жарық көрген нұсқалары әрқашан оқырман үшін де, ғалымдар үшін де әсері





мол дүниелер ретінде саналады. Бүгінгі жаңа кітаптар мен өткен дәуірдің амалдар үнін сабақтастырған бөлімнің кітап қоры әрқашан маңыз мәртебеге ие.

**А. КЕМАЛОВА,
С. Бәйішев атындағы Ақтөбе
облыстық әмбебап-ғылыми
кітапханасының кітапханашысы.
Ақтөбе қаласы**

Заман көшіне ілескен кітапхана

Сандық форматқа ілесу жаһандық заманның басты талабы. Әлемдік сұраныстың бір кешені электрондық жүйеге байланысты. Кітапхана жұмысының кешенді өркениетке жалғануына тұрақты факторлар негіз болып келеді. Сандық технологиялық жүйелер кітапханашылардың да, оқырмандардың да жұмысын жеңілдететін, заман жемісі. Сондықтан тың технологиялардың шарапатын шынайы жүзеге асыру күн сайын жетіліп, тұрақты қолданысқа еніп кетті.

С. Бәйішев атындағы Ақтөбе облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының тіркеу және есепке алу

секторы — оқырман мен білім әлемін байланыстыратын ең басты құрылымдық бөлім. Кітапхана табалдырығын аттаған әрбір келушінің рухани саяхаты дәл осы жерден, заманауи технологиялар мен жоғары қызмет көрсету мәдениетінен бастау алады. Бүгінгі таңда сектор жұмысы толықтай цифрландырылған және мұндағы басты еңбек





құралы — отандық «РАБИС» (Республикалық автоматтандырылған кітапханалық-ақпараттық жүйе) бағдарламасы болып табылады. Сектор мамандары осы жүйенің «Оқырмандарды тіркеу» (РАБИС Регистрация) модулін кәсіби деңгейде қолдана отырып, күнделікті ауқымды міндеттерді жедел әрі сапалы атқарады.

Бағдарламаның бұл модулі жаңа пайдаланушылардың жеке деректерін бірыңғай электрондық базаға енгізуге, оқырман профилін жылдам құруға және заманауи электронды оқырман

билеттерін рәсімдеуге мүмкіндік береді. «РАБИС» жүйесі арқылы келушілер ағынын нақты уақыт режимінде қадағалау, күнделікті, айлық және жылдық статистикалық есептерді автоматты түрде қалыптастыру процесі әлдеқайда жеңілдеді. Осылайша, С. Бәйішев атындағы облыстық кітапхананың тіркеу және есепке алу секторында «РАБИС» бағдарламасымен жұмыс істеу — уақыт талабына сай қызмет көрсетудің кепілі. Бұл жүйе кітапханашылардың еңбегін жеңілдетіп, жұмыс тиімділігін арттырып қана қоймай, Ақтөбе өңіріндегі кітапсүйер қауым үшін қолайлы әрі заманауи интеллектуалды орта қалыптастыруға тікелей ықпал етеді.

М. ТУЙМАҒАМБЕТОВА,
С. Бәйішев атындағы ОӘҒК
тіркеу және бақылау секторының
меңгерушісі.
Ақтөбе қаласы



Достарыма

Достарым, жанға қуат, көңілге нұр,
Қиында тірек болып, демейді бір.
Жанымда жақын болып жүргендерге,
Айтатын шын жүректен алғысым тұр.

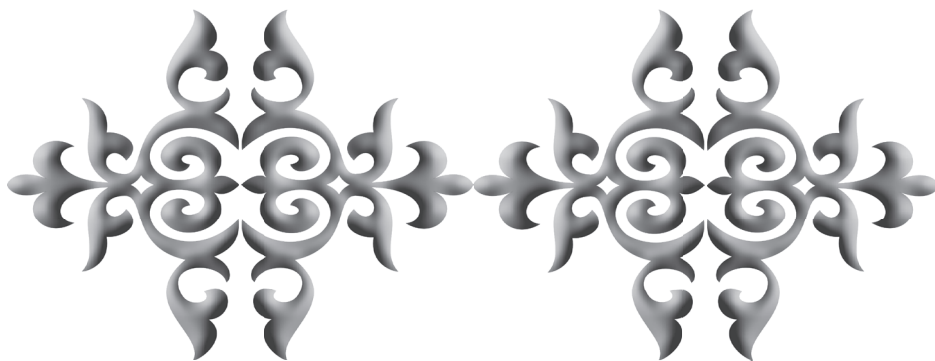
Достармен дастарқанда ішкен шайдай,
Әңгіме айтылады іштен жайдай.
Бір жұтым жылылық та жеткізеді,
Жүрекке батып тұрған істі айдай.

Қиында демеп жүрген жанашыр дос,
Жанымда тұрса – көңіл әрдайым бос.
Сын сәтте сүйеу болған сондай жандар,
Адамға рух береді, жігерін қос.

Тасырет, ауыр күнде бірге тұрған,
Жауапты сәтте үнсіз тіреу болған.
Сол достың жақсылығы ұмытылмас,
Жүректе мәңгі қалар сыйлап қалған.



Еділ Қамбарұлы ОҢҒАР,
Индербор кентіндегі Шоқан
Уәлиханов атындағы орта
мектебінің 11-сынып оқушысы.
Индер ауданы,
Атырау облысы



Мекен-жайымыз: 050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

**Қиын
алыңыз да,
жазылыңыз!**